

Funded by
the European Union

RAPORT Z TESTOWANIA INSPIRACJI ARTYSTYCZNYCH W EDUKACJI NIESŁYSZĄCYCH

Spis treści

STRESZCZENIE	3
SUMMARY.....	4
IDEA	5
O PROJEKCIE.....	7
INFORMACJE O FINASOWANIU	8
ZAŁOŻENIA PROJEKTU.....	9
KONTEKST SPOŁECZNY.....	9
LISTA INSPIRACJI ARTYSTYCZNYCH WRAZ ZE SCENARIUSZAMI LEKCJI.....	9
METODOLOGIA BADAWCZA	12
LOKALIZACJE I ZASIĘG	12

**Funded by
the European Union**

WYNIKI BADAŃ	13
ANALIZA ANKIET Z UCZNIÓW	13
ANALIZA GRUPOWYCH WYWIADÓW ZOGNISKOWANYCH	16
SYNTETYCZNA ANALIZA JAKOŚCIOWA ODPOWIEDZI Z GRUPOWYCH WYWIADÓW ZOGNISKOWANYCH	17
ANALIZA DANYCH Z ARKUSZY OBERWACJI UCZNIÓW	25
ANALIZA ANKIET NAUCZYCIELI.....	28
WNIOSKI KOŃCOWE I REKOMENDACJE	29
RECENZJE EKSPERTÓW	30
REKOMENDACJE DLA SZKÓŁ	91
REKOMENDACJE ORGANIZACYJNE I TECHNICZNE	94
PODSUMOWANIE	95
ABSTRACT (Results-Oriented).....	96
ZAŁĄCZNIKI	97

Funded by
the European Union

STRESZCZENIE

Projekt „Edukacja artystyczna Głuchych”, realizowany przez Polski Związek Głuchych Małopolska i szkoły specjalne z Polski, Czech i Słowacji, miał na celu zwiększenie dostępu uczniów z zaburzeniami słuchu do kultury i sztuki. Przeprowadzono testowanie 20 scenariuszy lekcji, integrujących elementy artystyczne z różnymi przedmiotami szkolnymi (historia, biologia, matematyka, WF, język migowy), z zastosowaniem technik takich jak pantomima, taniec, teatr wizualny, kolaż, gra planszowa czy SignWriting.

Badania jakościowe i ilościowe (ankiety, FGI, arkusze obserwacji) wykazały wyraźne korzyści płynące z zastosowanych metod. Uczniowie wykazywali wysoki poziom zaangażowania, kreatywności, empatii oraz rozwoju kompetencji społecznych i komunikacyjnych. Dominującym kanałem komunikacji było PJM, co wskazuje na potrzebę jego silnego włączenia w dydaktykę. Zajęcia sprzyjały budowaniu pewności siebie, integracji rówieśniczej i aktywnemu uczestnictwu uczniów.

Nauczyciele dostrzegli pozytywny wpływ edukacji artystycznej na rozwój osobisty uczniów oraz podkreślili potrzebę dalszego wsparcia – m.in. w formie szkoleń, dostępnych materiałów dydaktycznych w PJM i gotowych scenariuszy. Eksperti recenzujący materiały podkreślili ich wysoką wartość edukacyjną, kulturową i terapeutyczną, zalecając ich upowszechnienie w szkołach specjalnych.

Rekomendacje obejmują kontynuację działań projektowych, rozbudowę zasobów edukacyjnych oraz integrację metod artystycznych z nauczaniem przedmiotowym w edukacji włączającej. Projekt udowodnił, że sztuka jest skutecznym narzędziem wsparcia i wyrażania siebie dla młodzieży niesłyszącej.

Funded by
the European Union

SUMMARY

The project **“Art Education for the Deaf”**, implemented by the Polish Association of the Deaf in Małopolska and special schools from Poland, the Czech Republic, and Slovakia, aimed to increase access to culture and art for students with hearing impairments.

The initiative involved testing **20 lesson plans** that integrated artistic elements into various school subjects (history, biology, mathematics, physical education, and sign language), using techniques such as **pantomime, dance, visual theatre, collage, board games, and SignWriting**. Qualitative and quantitative research methods (surveys, focus group interviews, observation sheets) revealed clear benefits of the applied methods.

Students demonstrated **a high level of engagement, creativity, empathy**, and development of **social and communication skills**. The dominant communication channel was **Polish Sign Language (PJM)**, highlighting the need for its strong inclusion in teaching practice. The classes fostered **self-confidence, peer integration, and active student participation**.

Teachers observed the positive impact of art education on students’ personal development and emphasized the need for further support — including training, accessible teaching materials in PJM, and ready-to-use lesson plans.

Experts reviewing the materials praised their **high educational, cultural, and therapeutic value**, recommending their dissemination in special schools.

The recommendations include **continuation of the project activities, expansion of educational resources, and integration of artistic methods with subject teaching in inclusive education**.

The project proved that **art is an effective tool for support and self-expression for deaf youth**.

**Funded by
the European Union**

IDEA

Edukacja artystyczna a kompetencje kluczowe

Powiązanie sztuki z rozwojem uczniów:

- Edukacja artystyczna wspiera:
 - umiejętności komunikacyjne (język ojczysty i obcy),
 - rozwój słownictwa,
 - kompetencje społeczne i obywatelskie,
 - inicjatywność i przedsiębiorczość,
 - ekspresję kulturalną i emocjonalną.
- Praca twórcza i zabawa sprzyjają:
 - rozwojowi ciekawości,
 - zadawaniu pytań,
 - kompetencjom matematycznym i przyrodniczym,

Funded by
the European Union

- umiejętnościom uczenia się.

Edukacja kulturalna – podstawa rozwoju

- Przygotowuje do **świadomego i twórczego udziału w kulturze** i społeczeństwie.
- Kształci wrażliwość na **wartości wyższe**, rozwija:
 - kulturę umysłową,
 - estetyczną,
 - językową,
 - moralną i duchową.

(wg. Katarzyny Olbrycht i innych badaczy edukacji kulturalnej)

Edukacja artystyczna w perspektywie UNESCO

- Podkreślono jej **kluczowe znaczenie dla rozwoju kreatywności i tożsamości kulturowej**.
- Wskazano na:
 - **promowanie różnorodności kulturowej**,

**Funded by
the European Union**

- rozwój zdolności artystycznych,
- podnoszenie jakości kształcenia.

„Każda kultura ma unikalne formy ekspresji – to one budują piękno, dziedzictwo i integralność Człowieka.”

O PROJEKCIE

Istota projektu

Projekt ma na celu wdrożenie edukacji artystycznej w szkołach specjalnych dla młodzieży niesłyszącej. Poprzez wprowadzenie działań twórczych (sztuka, teatr, ruch, ekspresja wizualna) zwiększa się dostęp tej grupy do kultury oraz ich aktywnego udziału w jej tworzeniu.

Stworzone w ramach projektu metody i narzędzia będą udostępniane innym instytucjom wspierającym społeczność Głuchych, promując inkluzję i rozwój kompetencji kulturowych.

Dlaczego to ważne?

Osoby Głuche często doświadczają wykluczenia z życia kulturalnego i społecznego z powodu barier językowych, komunikacyjnych i braku świadomości społecznej. Projekt odpowiada na te wyzwania poprzez:

- edukację kulturową i artystyczną na każdym etapie nauczania,
- rozwój estetycznej i twórczej wrażliwości,

**Funded by
the European Union**

- budowanie kompetencji do pełnego uczestnictwa w kulturze i społeczeństwie.

Cele projektu

- **Wspieranie inkluzji** młodzieży niesłyszącej poprzez działania artystyczne.
- **Promowanie kultury Głuchych** jako równorzędnej i wartościowej części kultury UE.
- **Wzmacnianie kompetencji nauczycieli i szkół** w zakresie edukacji artystycznej uczniów z zaburzeniami słuchu.
- **Integracja międzynarodowa** społeczności niesłyszących.
- **Empowerment kultury Głuchych** – również w przestrzeni cyfrowej.

Ramy czasowe

1 listopada 2022 – 30 kwietnia 2025

INFORMACJE O FINASOWANIU

Działania i publikacje były współfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorowi niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

**Funded by
the European Union**

ZAŁOŻENIA PROJEKTU

Projekt ma na celu:

- stworzenie i wdrożenie narzędzi/metod pracy twórczej z młodzieżą niesłyszącą,
- testowanie zastosowanych rozwiązań w praktyce szkolnej,
- upowszechnienie rezultatów i dzielenie się nimi z instytucjami wspierającymi aktywność Głuchych,
- wspieranie inkluzji do przestrzeni kultury i wartości europejskich.

KONTEKST SPOŁECZNY

Z raportów i badań wynika, że osoby niesłyszące wciąż napotykają bariery w udziale w życiu artystycznym: językowe, komunikacyjne, strukturalne. Projekt odpowiada na te potrzeby poprzez rozwój kompetencji kulturowych, osobistych i społecznych.

LISTA INSPIRACJI ARTYSTYCZNYCH WRAZ ZE SCENARIUSZAMI LEKCJI

Testowaniu podlegało 20 wytworzonych w ramach projektu inspiracji w okresie od kwietnia 2023 do października 2024. W zestawieniu wskazano miejsce prowadzenia testów

1. Pantomima na WF- SOSW im.Korczaka*

Funded by
the European Union

2. Historia teatru- PZG Bochnia**
3. Historia mody- PZG Bochnia
4. Mała Ojczyzna- SOSW im.Korczaka
5. Matematyka gra planszowa- SOSW im.Korczaka
6. Układ pokarmowy człowieka- SOSW im.Korczaka
7. Signwritig - język migowy- SOSW im.Korczaka
8. Taniec w kulturach świata- SOSW im.Korczaka
9. Hymn polski w PJM- SOSW im.Korczaka
10. Międzynarodowy język migowy -kalambury- SOSW im.Korczaka
11. Leśne zwierzęta-Spojena Skola im. Sabodosa***
12. Gra matematyczna- Spojena Skola im. Sabodosa
13. Pieśń w języku migowym- Spojena Skola im. Sabodosa
14. Pantomima w totalnej komunikacji- Spojena Skola im. Sabodosa

Funded by
the European Union

15. Majowe tradycje- Spojena Skola im. Sabodosa

16. Emocje i kolory-Materska Skola****

17. Joga- Materska Skola

18. Etykieta niesłyszających- Materska Skola

19. Marketing- Materska Skola

20. Przesady- Materska Skola

*Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy im. Korczaka w Krakowie

**Ośrodek Edukacyjny Sigma w Bochni

***Spojena Skola im P.Sabodosa w Preszowie (SK)

****Materska a Stredni Skola dla Nepocujucich w Valasske Mezirici (CZ)

**Funded by
the European Union**

METODOLOGIA BADAWCZA

Zastosowano następujące narzędzia badawcze:

- Grupowe Wywiady Zogniskowane (FGI) z nauczycielami,
- Ankiety dla uczniów (30 zebranych),
- Ankiety dla nauczycieli (20 zebranych),
- Arkusze obserwacyjne pracy uczniów (20 arkuszy).
- Recenzje ekspertów (20 sztuk)

LOKALIZACJE I ZASIĘG

Zrealizowano łącznie 20 lekcji:

- Polska: 10
- Słowacja: 5
- Czechy: 5

Funded by
the European Union

WYNIKI BADAŃ

ANALIZA ANKIET Z UCZNIÓW

Ankieta przeprowadzona wśród uczniów biorących udział w lekcjach artystycznych objęła 30 osób. Poniżej przedstawiono podsumowanie najważniejszych wyników:

Pochodzenie uczniów:

- Szkoła podstawowa: 70%
- Szkoła ponadpodstawowa: 30%

Status słuchowy uczniów:

- Niestyszący: 50%
- Słabo słyszący: 40%
- Słyszący: 10%

Formy wsparcia słuchu:

- Aparat słuchowy: 60%
- Implant ślimakowy: 20%

Funded by
the European Union

- Brak wsparcia: 20%

Ocena zajęć z inspiracjami artystycznymi:

- Zdecydowanie się podobały: 63%
- Raczej się podobały: 27%
- Raczej nie: 7%
- Zdecydowanie nie: 3%

Komunikacja z rówieśnikami podczas zajęć (można było zaznaczyć wiele opcji):

- Miganie: 87%
- Pisanie wiadomości na telefonie/komputerze: 40%
- Mówienie: 20%
- Pisanie na kartce: 27%
- Użycie projektora: 10%
- Obserwacja dyskusji bez udziału: 10%

**Funded by
the European Union**

Ocena atrakcyjności tematów lekcji:

- Bardzo ciekawe: 57%
- Raczej ciekawe: 33%
- Ani ciekawe ani nieciekawe: 10%
- Raczej nieciekawe: 0%
- Bardzo nieciekawe: 0%

Chęć uczestnictwa w kolejnych zajęciach tą metodą:

- Tak: 93%
- Nie: 7%

Główne trudności wskazywane przez uczniów:

- Problemy z komunikacją w grupie,
- Niepewność, jak mają wyglądać niektóre zadania,
- Trudności techniczne przy tworzeniu pracy (brak materiałów, trudność z cięciem, klejeniem),

Funded by
the European Union

- Brak czasu na dokończenie zadania.

Wnioski: Większość uczniów pozytywnie oceniła zajęcia z wykorzystaniem inspiracji artystycznych, podkreślając ich ciekawy charakter i chęć kontynuacji pracy tą metodą. Miganie pozostało dominującą formą komunikacji, co pokazuje potrzebę uwzględnienia PJM w projektowaniu zajęć. Jednocześnie wskazano na potrzebę doprecyzowania instrukcji i zapewnienia wsparcia technicznego w realizacji zadań.

ANALIZA GRUPOWYCH WYWIADÓW ZOGNISKOWANYCH

Oto zebrane **cytaty z Grupowych Wywiadów Zogniskowanych (FGI)** przeprowadzone z nauczycielami uczestniczącymi w projekcie „Edukacja artystyczna Głuchych” pogrupowane tematycznie:

1. Rozwój emocjonalny i wyrażanie siebie

„Uczniowie niestyszący bardziej otwierali się emocjonalnie, lepiej wyrażali siebie przez działania artystyczne.”

„Zauważyłam, że dzieci, które wcześniej miały trudności z komunikacją, zaczęły pokazywać swoje uczucia poprzez ruch i sztukę.”

„Sztuka pozwalała im wyrazić coś, czego nie umieliby powiedzieć słowami – nawet w PJM.”

2. Relacje i atmosfera w klasie

„Zajęcia pomogły nam zbudować lepsze relacje w klasie. Pojawiła się większa współpraca i otwartość.”

„Poprzez wspólne działania artystyczne dzieci zaczęły się integrować i rozumieć lepiej nawzajem.”

„Było mniej konfliktów, dzieci bardziej uważne na siebie nawzajem.”

Funded by
the European Union

3. Inicjatywa i zaangażowanie uczniów

„To był pierwszy raz, gdy niektóre dzieci z własnej inicjatywy zaproponowały inscenizację.”

„Uczniowie sami zaczęli tworzyć pomysły na temat scen, dekoracji, gestów – to był niesamowity proces.”

„Zadania artystyczne uruchamiały w nich ciekawość, kreatywność, inicjatywę.”

4. Wyzwania i potrzeby

„Największym wyzwaniem było znalezienie materiałów dostosowanych do języka migowego.”

„Potrzebujemy więcej gotowych scenariuszy i przykładów – nie każdy nauczyciel czuje się pewnie w pracy artystycznej.”

„Organizacja takich zajęć wymaga więcej czasu i przygotowania niż standardowe lekcje, ale warto.”

SYNTETYCZNA ANALIZA JAKOŚCIOWA ODPOWIEDZI Z GRUPOWYCH WYWIADÓW ZOGNISKOWANYCH

Analiza została pogrupowana zgodnie z zadanymi pytaniami badawczymi:

1. Zakres dostosowania metod artystycznych do potrzeb uczniów z zaburzeniami słuchu

Wnioski:

- Nauczyciele zgodnie stwierdzili, że metody inspirowane sztuką są **naturalnie dopasowane do percepcji wizualno-ruchowej** uczniów niesłyszących.
- Szczególne uznanie zdobyły techniki **pantomimy, teatru wizualnego, kolażu, plastyki** i pracy z emocjami.

Funded by
the European Union

„To, co jest ruchem, obrazem, ekspresją – działa lepiej niż wykład. Dla uczniów niesłyszących to wręcz podstawowe środowisko komunikacji.”

2. Trudności w implementacji metod

Wnioski:

- Najczęstsze trudności dotyczyły:
 - **braku gotowych scenariuszy,**
 - **niedostosowanych materiałów do PJM/SJM,**
 - **konieczności dużego zaangażowania czasowego i organizacyjnego,**
 - **niskiego przygotowania niektórych nauczycieli w obszarze arteterapii lub sztuki.**

„Problemem był brak wsparcia tłumacza PJM – czasami dzieci nie rozumiały niuansów zadań.”

„Trzeba było improwizować, ale jednocześnie to też było rozwijające.”

3. Ocena skuteczności narzędzi edukacyjnych

Wnioski:

Funded by
the European Union

- Narzędzia uznano za **skuteczne** w rozwijaniu:
 - kompetencji emocjonalnych,
 - wyrażania siebie,
 - współpracy w grupie,
 - aktywności i kreatywności.

„Nigdy wcześniej nie widziałam takiego poziomu zaangażowania u tych uczniów.”

„Filmowanie, tworzenie scenek – to ich naturalne środowisko.”

4. Korzyści i trudności w pracy uczniów z zaburzeniami słuchu

Wnioski:

- **Korzyści:**
 - rozwój ekspresji niewerbalnej,
 - poprawa relacji w klasie,
 - budowanie pewności siebie.
- **Trudności:**

Funded by
the European Union

- różne poziomy zaawansowania językowego,
- nieśmiałość i lęk przed wystąpieniami.

„Dzieci, które wcześniej były wycofane, nagle zaczęły 'grać' i przeżywać role z ogromnym zaangażowaniem.”

5. Wpływ na komunikację i interakcje

Wnioski:

- Zdecydowany wzrost **komunikacji niewerbalnej** i wzajemnego zrozumienia między uczniami.
- Wiele interakcji opartych na wspólnym działaniu (np. rysowaniu, scenkach, rytmie).

„Uczniowie, którzy rzadko rozmawiali, zaczęli współpracować. Teatr ich zbliżył.”

6. Zmiana sposobu wyrażania siebie przez uczniów

Wnioski:

- Uczniowie wykazywali większą swobodę w wyrażaniu emocji, gestów, mimiki.
- Wielu uczniów wykorzystywało twórczość do opowiedzenia o swoich trudnościach.

„W pantomimie dzieci opowiedziały o samotności, rodzinie, o marzeniach – to było głębokie.”

Funded by
the European Union

7. Obszary wymagające modyfikacji

Wnioski:

- Potrzeba:
 - stworzenia bazy **materiałów w PJM/SJM**,
 - opracowania **szkoleń dla nauczycieli niespecjalistów**,
 - stworzenia **dydaktycznych filmów wzorcowych**.

„Chciałbym mieć coś w rodzaju ‘mapy lekcji’ – krok po kroku, co, jak, po co.”

8. Reakcje uczniów na formy artystyczne

Wnioski:

- Reakcje były **entuzjastyczne i spontaniczne**.
- Szczególnie dobrze przyjęte: taniec z gestem, pantomima, rysunek symboliczny, teatr improwizowany.

„Dla nich to jakby inny świat – w końcu mogli pokazać to, czego nie da się powiedzieć.”

9. Zaangażowanie i zainteresowanie uczniów

Funded by
the European Union

Wnioski:

- Znaczny **wzrost zaangażowania** uczniów, którzy wcześniej byli bierni.
- W niektórych przypadkach uczniowie **sami prosili o dodatkowe lekcje** artystyczne.

„Chcieli wracać do tematu następnego dnia – to rzadkość.”

10. Wpływ na rozwój osobisty i edukacyjny uczniów

Wnioski:

- Rozwój:
 - samoświadomości,
 - współpracy,
 - umiejętności narracyjnych i refleksji nad emocjami.

„Dzieci lepiej rozumieją siebie. I innych.”

11. Integracja z innymi przedmiotami

Wnioski:

Funded by
the European Union

- Metody artystyczne dają się łączyć z:
 - językiem polskim, historią, przyrodą, matematyką.
- Ułatwiają zrozumienie pojęć abstrakcyjnych.

„Dzięki pracy plastycznej dzieci zrozumiały pojęcia historyczne – bez słów.”

12. Opinie uczniów i rodziców

Wnioski:

- Bardzo pozytywne opinie, często pełne wzruszeń.
- Rodzice zauważyli u dzieci więcej energii, radości, poczucia wartości.

„Moje dziecko znowu się uśmiecha po lekcjach.” – matka ucznia niesłyszącego

13. Włączenie młodzieży niesłyszącej do procesu edukacyjnego

Wnioski:

- Projekt **zwiększył aktywność i uczestnictwo** uczniów w lekcjach.
- Uczniowie czuli się bardziej **potrzebni i widoczni**.

Funded by
the European Union

„To pierwszy raz, kiedy moi uczniowie czuli, że coś od nich zależy.”

14. Promowanie kultury UE i kultury Głuchych

Wnioski:

- Uczniowie poznali **elementy tradycji, świąt i wartości europejskich** w sposób angażujący.
- Projekt wzmocnił **tożsamość Głuchych** i poczucie przynależności.

15. Elementy o największym potencjale rozwoju

Najczęściej wskazywane:

- pantomima,
- teatr wizualny,
- kolaż i komiks,
- taniec z gestem i emocją,
- wideonarracje w PJM.

**Funded by
the European Union**

ANALIZA DANYCH Z ARKUSZY OBERWACJI UCZNIÓW

Arkusze obserwacji zebrane były w czasie prowadzonych zajęć z wykorzystaniem inspiracji artystycznych. Ocena dokonywana była przez nauczycieli na podstawie szczegółowych kategorii dotyczących przebiegu pracy ucznia, współpracy zespołowej oraz kompetencji osobistych.

1. Zrozumienie tematu i zakresu zadań

Kategoria	Wysoki poziom	Średni poziom	Niski poziom
Poprawne zrozumienie tematu	75%	20%	5%
Poprawne zrozumienie zakresu zadań	70%	25%	5%

Wnioski:

Większość uczniów rozumiała temat i zakres zadania. Pojedyncze trudności dotyczyły uczniów młodszych lub z ograniczonym dostępem do PJM.

2. Przebieg pracy i kompetencje indywidualne

Kategoria	Wysoki poziom	Średni poziom	Niski poziom
Samodzielność w wykonywaniu zadań	65%	30%	5%

**Funded by
the European Union**

Kategoria	Wysoki poziom	Średni poziom	Niski poziom
Organizacja pracy	70%	25%	5%
Kreatywność i innowacyjność	80%	20%	0%
Rozwiązywanie problemów	60%	35%	5%
Podjęmowanie własnej inicjatywy	70%	25%	5%
Adaptacja i elastyczność	75%	20%	5%
Skupienie i koncentracja	80%	15%	5%
Reakcje emocjonalne i empatia	85%	15%	0%
Samooceńa i refleksja	60%	35%	5%

Wnioski:

Uczniowie byli mocno zaangażowani. Szczególnie silne były: empatia, kreatywność i koncentracja. Potrzebne dalsze wsparcie w zakresie refleksji i autorefleksji nad własną pracą.

3. Praca zespołowa i dynamika grupy

**Funded by
the European Union**

Kategoria	Wysoki poziom	Średni poziom	Niski poziom
Wymiana informacji i komunikacja	75%	20%	5%
Atmosfera w zespole	80%	20%	0%
Dynamika zespołu	70%	25%	5%

Wnioski:

Większość zespołów funkcjonowała bardzo dobrze. Dobre relacje, współpraca, otwartość na różne sposoby komunikacji (migowy, pisanie, gesty). Uczniowie naturalnie tworzyli „mikro-role” w grupie (liderzy, twórcy, pomocnicy).

Podsumowanie ogólne:

◆ Najmocniejsze strony:

- Wysoka kreatywność
- Empatia i emocjonalne zaangażowanie
- Koncentracja i współpraca

◆ Elementy do dalszego wsparcia:

Funded by
the European Union

- Refleksja nad własną pracą
- Poszerzanie zrozumienia zadań wśród uczniów o niższych kompetencjach językowych
- Wspieranie uczniów w podejmowaniu inicjatywy przy nowych zadaniach

ANALIZA ANKIET NAUCZYCIELI

W badaniach ankietowych wzięło udział **20 nauczycieli** uczestniczących w projekcie. Wyniki wskazują na wysoką efektywność i użyteczność zastosowanych metod:

- **95%** respondentów uznało, że metody inspirowane sztuką były **odpowiednio dostosowane do potrzeb uczniów** z zaburzeniami słuchu.
- **85%** nauczycieli zauważyło **wzrost aktywności i zaangażowania uczniów** podczas zajęć artystycznych.
- **90%** dostrzegło **pozytywne zmiany w komunikacji i interakcjach** pomiędzy uczniami.
- **75%** wskazało, że integracja form artystycznych z innymi przedmiotami przyniosła **pozytywny efekt dydaktyczny**.

Główne trudności zgłaszane przez nauczycieli:

- ograniczony czas na realizację zadań artystycznych,
- brak gotowych materiałów dydaktycznych w PJM/SJM,

Funded by
the European Union

- potrzeba szkoleń i wsparcia metodycznego z zakresu arteterapii i edukacji artystycznej.

WNIOSKI KOŃCOWE I REKOMENDACJE

- Projekt **znacząco przyczynił się** do rozwoju edukacji artystycznej uczniów niesłyszących.
- Zaobserwowano **wzrost motywacji, zaangażowania i umiejętności współpracy** wśród uczestników.
- Zajęcia artystyczne **wzmacniają kompetencje komunikacyjne, emocjonalne i społeczne** uczniów.
- Metody inspirowane sztuką **dobrze integrują się z innymi przedmiotami** i wspierają uczniów w nauce.
- Należy kontynuować działania projektowe, rozwijając:
 - platformy z materiałami edukacyjnymi,
 - programy szkoleń dla nauczycieli i tłumaczy PJM,
 - dostęp do scenariuszy, instrukcji i przykładów praktycznych.
- Projekt zasługuje na **upowszechnienie w całej sieci szkół specjalnych** jako model dobrej praktyki w edukacji włączającej i artystycznej.

**Funded by
the European Union**

RECENZJE EKSPERTÓW

1. RECENZJA MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH „JĘZYK MIGOWY-KALAMBURY” WYPRACOWANYCH W RAMACH PROJEKTU „EDUKACJA ARTYSTYCZNA GŁUCHYCH”

Recenzja materiałów dydaktycznych sporządzona przez zespół ekspertów w składzie dr W. Żurowicz, mgr K.Podgórni, mgr M.Kwaśnik jest w całości pozytywna i nie narzuca wprowadzenia jakichkolwiek zmian czy poprawek w prezentowanym programie i materiałach dydaktycznych.

Wprowadzenie do gry w kalambury technik plastycznych, które polega na samodzielnym zaprojektowaniu tablic prezentujących odgadywane znaczenia i przedmioty, to kreatywne i inspirujące podejście, które przynosi wiele pozytywnych korzyści. Pozytywny wpływ tego podejścia oddziałuje przede wszystkim na:

1. Kreatywność- Zaprojektowanie własnych tablic do gry w kalambury stwarza uczniom możliwość wykorzystania swojej wyobraźni i kreatywności. Mogą oni eksperymentować z różnymi technikami plastycznymi, kolorami i wzorami, aby stworzyć tablice, które najlepiej odzwierciedlają odgadywane hasła.
2. Osobisty wkład- Samodzielne zaprojektowanie tablic daje uczniom poczucie osobistego zaangażowania w grę. Mogą oni z dumą prezentować swoje własnoręcznie wykonane tablice i dzielić się nimi z innymi uczestnikami gry.
3. Rozwój umiejętności plastycznych- Praca nad projektowaniem tablic do gry w kalambury pozwala uczniom rozwijać umiejętności plastyczne, takie jak rysunek, malowanie, klejenie i tworzenie kompozycji. Mogą oni eksperymentować z różnymi materiałami i technikami, co przyczynia się do ich artystycznego rozwoju.

Funded by
the European Union

4. Zwiększenie zaangażowania- Możliwość stworzenia własnych tablic do gry w kalambury może zwiększyć zaangażowanie uczniów w proces nauki. Uczestnictwo w tworzeniu własnych tablic może być dla nich bardziej atrakcyjne i motywujące niż korzystanie z gotowych materiałów.
5. Indywidualne podejście- Każdy uczeń może wyrazić swoją osobistą wizję odgadrywanych znaczeń i przedmiotów poprzez projektowanie własnych tablic. To indywidualne podejście pozwala na wyrażenie siebie i zainteresowań poprzez sztukę.
6. Zwiększenie interakcji społecznej- Podczas gry w kalambury uczniowie mogą dzielić się swoimi tablicami z innymi uczestnikami, co sprzyja interakcji społecznej i budowaniu więzi między nimi.
2. **Ocena wpływu zastosowanej innowacji na rozwój zasobów słownikowych i leksykalnych.** Oto wielokryterialne spojrzenie na to, jak gra w kalambury wpływa na rozwój uczniów głuchych:
 1. Rozszerzanie zasobów słownikowych i leksykalnych. Gra w kalambury wymaga od uczestników tworzenia gestów i mimiki, aby przekazać określone wyrazy lub frazy. Podczas gry uczniowie są narażeni na różnorodne słowa i wyrażenia, co pomaga im poszerzać swoje słownictwo i leksykon językowy.
 2. Rozwój komunikacji niewerbalnej. Dla osób głuchych komunikacja niewerbalna, taka jak gesty i mimika, odgrywa kluczową rolę. Gra w kalambury umożliwia praktykę w wyrażaniu się poprzez gesty, co jest istotne dla lepszego zrozumienia i komunikacji z innymi.
 3. Współpraca i komunikacja. Gra w kalambury promuje współpracę i komunikację w grupie. Uczniowie muszą ze sobą współpracować, aby odgadnąć hasła, co sprzyja budowaniu więzi i umiejętności pracy zespołowej.
 4. Elementy współzawodnictwa i rywalizacji. Kalambury są grą, która angażuje elementy współzawodnictwa i rywalizacji. Uczniowie mogą rywalizować między sobą lub pracować wspólnie, aby pokonać innych zespoły. Ta rywalizacja może być motywująca i stymulująca dla uczniów, zachęcając ich do lepszego skupienia uwagi i wykazania się kreatywnością.

**Funded by
the European Union**

5. Rozwój umiejętności spostrzegawczości i dedukcji. Aby odgadnąć hasło w kalamburach, uczniowie muszą być spostrzegawczy i umieć wnioskować na podstawie gestów i zachowań innych uczestników. Ta umiejętność rozwija ich zdolność dedukcji i analizy sytuacji.

6. Zabawa i relaksacja. Gra w kalambury dostarcza uczniom głuchym sposobu na relaksację i zabawę, co ma znaczenie dla ich ogólnego samopoczucia i emocjonalnego dobrostanu.

Wszystkie te elementy sprawiają, że gra w kalambury jest nie tylko zabawną rozrywką, ale także skutecznym narzędziem do rozwijania umiejętności komunikacyjnych, współpracy, spostrzegawczości i słownictwa u uczniów głuchych.

3. Podsumowując: wprowadzenie do gry w kalambury technik plastycznych, które polega na samodzielnym projektowaniu tablic prezentujących odgadywane znaczenia i przedmioty, to innowacyjne podejście, które sprzyja kreatywności, zaangażowaniu uczniów oraz rozwojowi umiejętności plastycznych i społecznych. Jest to doskonały sposób na integrowanie sztuki i zabawy w procesie nauki.

2. RECENZJA MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH „MOJA MAŁA OJCZYzna” WYPRACOWANYCH W RAMACH ARTYSTYCZNA GŁUCHYCH”

PROJEKTU „EDUKACJA

Recenzja materiałów dydaktycznych sporządzona przez zespół ekspertów w składzie dr W. Żurowicz, mgr K. Podgórn, mgr M. Kwaśnik jest w całości pozytywna i nie narzuca wprowadzenia jakichkolwiek zmian czy poprawek w prezentowanym programie i materiałach dydaktycznych.

**Funded by
the European Union**

Innowacja polegająca na wprowadzeniu technik plastycznych w prezentacji atrakcji znajdujących się w miejscowości zamieszkiwanej przez uczniów, przy wykorzystaniu pracy metodą projektu, ma zarówno swoje słabe, jak i mocne strony. Oto kompleksowa recenzja wpływu tej innowacji na uczniów:

Mocne strony:

1. Angażujący sposób nauki.

Wykorzystanie technik plastycznych do tworzenia makiet miejscowości angażuje uczniów w sposób niekonwencjonalny. Umożliwia im praktyczne zrozumienie atrakcji swojego regionu poprzez tworzenie trójwymiarowych prezentacji.

2. Indywidualny wkład.

Podział uczniów na grupy daje im możliwość współpracy, a jednocześnie pozostawia przestrzeń na indywidualny wkład w projekt. Każda grupa może skoncentrować się na innej atrakcji lub obszarze miejscowości, co sprzyja rozwijaniu różnorodnych umiejętności i zainteresowań.

3. Praktyczne doświadczenie.

Tworzenie makiet miejscowości daje uczniom praktyczne doświadczenie w projektowaniu i budowaniu. Mogą oni wykorzystać różnorodne materiały i techniki, co rozwija ich zdolności manualne i kreatywne.

4. Zwiększenie poczucia przynależności.

**Funded by
the European Union**

Praca nad projektem, który dotyczy ich własnej miejscowości, może zwiększyć poczucie przynależności i zaangażowania uczniów w życie społeczności lokalnej. Projektowanie miejscowości, w której uczniowie żyją, umożliwia im zdobycie wiedzy o lokalnej historii, kulturze i geografii. Jest to istotne dla zrozumienia otaczającego środowiska.

5. Prezentacja i komunikacja.

Zaprezentowanie makiet na forum klasy umożliwia uczniom wyrażenie swoich pomysłów i opowiedzenie o atrakcjach swojej miejscowości przed kolegami i koleżankami. To doskonała okazja do rozwijania umiejętności komunikacyjnych. Przedstawianie wykonanych makiet na forum klasy rozwija umiejętności prezentacyjne uczniów, co może być przydatne w ich przyszłych karierach zawodowych.

6. Zintegrowane podejście do edukacji.

Wykorzystanie technik plastycznych w projekcie miejscowości łączy elementy sztuki, geografii i komunikacji. To zintegrowane podejście sprzyja bardziej holistycznemu spojrzeniu na edukację.

Słabe strony:

1. Ograniczenia dostępu do zasobów:

Nie wszystkie szkoły mogą dysponować odpowiednimi zasobami, aby przeprowadzić tego rodzaju projekt. Brak dostępu do odpowiednich materiałów i narzędzi może ograniczyć możliwości uczniów w realizacji swoich pomysłów.

2. Czasochłonność

Funded by
the European Union

Przygotowanie makiet miejscowości wymaga znacznego nakładu czasu zarówno od uczniów, jak i nauczycieli. Może to kolidować z innymi przedmiotami i zajęciami szkolnymi. Wprowadzenie tej innowacji może wpływać na plan lekcji, co wymaga starannej organizacji czasu.

3. Różnice w umiejętnościach grup.

Podział uczniów na grupy może prowadzić do nierówności w umiejętnościach i zaangażowaniu w projekcie. Niektóre grupy mogą być bardziej zaawansowane technicznie niż inne, co może prowadzić do frustracji lub nierówności w pracy.

4. Ograniczone możliwości skali

Tworzenie makiet miejscowości może ograniczyć możliwości przedstawienia wielu atrakcji lub obszarów. Niektóre ważne elementy życia lokalnego mogą zostać pominięte ze względu na ograniczoną skalę projektu

Wpływ innowacji na uczniów:

Wprowadzenie tej innowacji może mieć pozytywny wpływ na uczniów, ponieważ pozwala im na praktyczne zrozumienie i eksplorację własnej miejscowości. Zintegrowane podejście do edukacji pomaga w lepszym zrozumieniu otaczającego środowiska, rozwijając jednocześnie umiejętności społeczne i manualne. Współpraca w grupach rozwija umiejętności interpersonalne, a prezentacja projektów na forum klasy pomaga w budowaniu pewności siebie i umiejętności komunikacyjnych. Ponadto praca w grupach sprzyja komunikacji i współpracy, co stanowi istotny element rozwoju społecznego. Uczestnictwo w takim projekcie może wzmocnić poczucie przynależności do społeczności lokalnej oraz rozwijać kreatywność i zdolności manualne uczniów. Publiczna prezentacja wykonanych makiet stymuluje umiejętności prezentacyjne i pewność siebie uczniów. Wprowadzenie

**Funded by
the European Union**

technik plastycznych jako części projektu miejscowości przynosi wartościowe doświadczenia edukacyjne, wzbogacające proces nauki o elementy sztuki i praktycznego podejścia do zdobywania wiedzy.

W podsumowaniu, należy podkreślić, że innowacja wykorzystująca techniki plastyczne w prezentacji atrakcji miejscowości poprzez pracę metodą projektu ma wiele pozytywnych aspektów, które przyczyniają się do rozwoju uczniów. Jednakże, konieczne jest świadome zarządzanie potencjalnymi ograniczeniami, aby zapewnić jak najbardziej efektywne wykorzystanie tego podejścia.

3.RECENZJA MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH „JĘZYK MIGOWY- SIGNWRITING” WYPRACOWANYCH W RAMACH PROJEKTU „EDUKACJA ARTYSTYCZNA GŁUCHYCH”

Recenzja materiałów dydaktycznych sporządzona przez zespół ekspertów w składzie dr W. Żurowicz, mgr K.Podgórn, mgr M.Kwaśnik jest w całości pozytywna i nie narzuca wprowadzenia jakichkolwiek zmian czy poprawek w prezentowanym programie i materiałach dydaktycznych.

Dodanie sztuk plastycznych do nauki języka migowego przez osoby głuche może być wyjątkowo korzystne, przynosząc szereg pozytywnych efektów:

1. Plastyka pozwala na wizualizację gestów. Sztuki plastyczne mogą pomóc w wizualizacji znaków języka migowego. Poprzez rysowanie, malowanie lub modelowanie rąk i twarzy, uczniowie mogą lepiej zrozumieć kształty i ruchy potrzebne do wykonania poszczególnych znaków.
2. Kreatywność i ekspresja. Sztuki plastyczne umożliwiają uczniom głuchym wyrażenie siebie w sposób kreatywny i ekspresyjny. Mogą tworzyć swoje interpretacje znaków, co pomaga w ich zapamiętywaniu i zrozumieniu.

Funded by
the European Union

3. Praktyka manualna. Praca plastyczna angażuje ręce i palce, co jest istotne w nauce języka migowego, gdzie gesty i ruchy palców odgrywają kluczową rolę. Ćwiczenia manualne w sztukach plastycznych mogą pomóc w poprawie precyzji i płynności ruchów.

4. Rozwój umiejętności społecznych. Praca w grupie nad projektami plastycznymi może promować współpracę i komunikację między uczniami. Wspólna praca nad tworzeniem gestów języka migowego może budować więzi i wzmacniać relacje między uczniami.

5. Utrwalenie wiedzy. Użycie sztuk plastycznych związanych z językiem migowym może pomóc w utrwaleniu wiedzy. Uczniowie uczą się poprzez działanie i tworzenie, co może prowadzić do lepszego zrozumienia i zapamiętania znaków i gestów.

Technika Sign Writing, która została opracowana przez Valerie Sutton w 1974 roku, ma swoje wady i zalety, jeśli chodzi o jej przydatność w zapamiętywaniu znaków języka migowego. Do zalet należą:

1. Precyzyjne odwzorowanie gestów: Sign Writing pozwala na precyzyjne odwzorowanie gestów i znaków języka migowego. Dzięki temu uczniowie mogą lepiej zrozumieć strukturę i detale poszczególnych znaków.
2. Standaryzacja zapisu: Metoda ta zapewnia standaryzację zapisu języka migowego, co ułatwia jego naukę i zrozumienie dla osób uczących się tego języka na całym świecie. Standaryzacja może również ułatwić komunikację między osobami używającymi języka migowego.
3. Wsparcie dla osób wizualnych: Dla osób, które preferują wizualne metody uczenia się, a takimi, w większości, są osoby głuche, Sign Writing może być bardziej efektywny niż inne metody zapisu języka migowego. Umożliwia to lepsze zapamiętywanie i odtwarzanie gestów i znaków.

Funded by
the European Union

Do wad metody należy zaliczyć:

1. Względnie skomplikowaną technikę. Sign Writing może być skomplikowany dla niektórych osób, zwłaszcza na początkowych etapach nauki. Może to prowadzić do frustracji i utraty motywacji u niektórych uczniów.
2. Wymaga czasu i cierpliwości. Nauka Sign Writingu wymaga czasu i cierpliwości zarówno od uczniów, jak i od nauczycieli. Konieczne jest poświęcenie dużo czasu na praktykę i doskonalenie umiejętności związanych z tą techniką.

Podsumowując, technika Sign Writing ma swoje zalety i ograniczenia w kontekście zapamiętywania znaków języka migowego. Sign Writing jest skutecznym narzędziem uzupełniającym w nauce języka migowego. Wykorzystanie sztuk plastycznych do nauki języka migowego przez osoby głuche może być bardzo korzystne, przynosząc wiele pozytywnych efektów, takich jak wizualizacja gestów, kreatywność, rozwój umiejętności społecznych i utrwalenie wiedzy. Warto jednak pamiętać o pewnych wyzwaniach związanych z zapotrzebowaniem na zasoby, czasochłonnością i indywidualnymi różnicami w umiejętnościach plastycznych uczniów. Sam Signwriting może ograniczać spontaniczność komunikacji. W związku z tym, może być korzystne stosować go jako dodatkowe narzędzie w nauczaniu języka migowego, obok innych metod, które pozwalają na swobodniejszą i bardziej naturalną komunikację.

Praca głuchej młodzieży w grupie może przynieść wiele korzyści, zwłaszcza w kontekście wycofania i słabych umiejętności społecznych. Praca w grupie daje młodzieży szansę na budowanie zaufania i relacji z innymi uczestnikami. Wspólne przeżywanie sukcesów i porażek może przyczynić się do zwiększenia poczucia własnej wartości i akceptacji. Ponadto praca w grupie wymaga interakcji z innymi osobami, co stymuluje rozwój umiejętności społecznych, takich jak komunikacja, empatia, współpraca i rozwiązywanie konfliktów. Oprócz tego w grupie młodzież może uczyć się od siebie nawzajem. Mogą obserwować i naśladować pozytywne zachowania innych uczestników, co może pomóc im w radzeniu sobie z własnymi wyzwaniami społecznymi. Uczniowie

**Funded by
the European Union**

znajdują wsparcie i motywację od innych uczestników grupy. Wspólne dążenie do celów i przezwyciężanie trudności może zwiększyć poczucie przynależności i zaangażowania w grupę. Z obserwacji lekcji wynika, że w grupie spotykają się osoby o różnych doświadczeniach i perspektywach życiowych. Dzięki temu młodzież może lepiej zrozumieć różnorodność i tolerancję oraz rozwijać umiejętność akceptacji innych. Jest też rodzajem treningu społecznego dla młodzieży, która ma trudności w interakcjach społecznych. Mogą eksperymentować z różnymi zachowaniami i strategiami komunikacyjnymi w bezpiecznym i kontrolowanym środowisku. Udań doświadczenia w grupie mogą przyczynić się do zwiększenia pewności siebie młodzieży i wiary w swoje umiejętności społeczne. Pozytywne reakcje i uznanie ze strony innych uczestników mogą wzmacniać ich poczucie własnej wartości.

4.RECENZJA MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH „UKŁAD POKARMOWY CZŁOWIEKA” WYPRACOWANYCH W RAMACH PROJEKTU „EDUKACJA ARTYSTYCZNA GŁUCHYCH”

Recenzja materiałów dydaktycznych sporządzona przez zespół ekspertów w składzie dr W. Żurowicz, mgr K.Podgórn, mgr M.Kwaśnik jest w całości pozytywna i nie narzuca wprowadzenia jakichkolwiek zmian czy poprawek w prezentowanym programie i materiałach dydaktycznych.

Ocena skuteczności, innowacyjności i efektywności edukacji artystycznej zastosowanej na lekcji biologii w szkole dla głuchych polegającej na tworzeniu przez uczniów modeli układu pokarmowego człowieka z kartonu i papieru, jest pozytywna pod wieloma względami.

Funded by
the European Union

-Skuteczność: Taka lekcja jest skuteczna w zakresie angażowania uczniów i umożliwiania im praktycznego zrozumienia tematu. Tworzenie modeli pozwala uczniom zobaczyć i dotknąć struktur, co może ułatwić im zrozumienie budowy i funkcji narządów wchodzących w skład układu pokarmowego.

-Innowacyjność: Zastosowanie techniki plastycznej do nauczania biologii jest innowacyjnym podejściem, które angażuje zmysł dotyku i wzroku uczniów. Modelowanie może być również sposobem na przekazywanie abstrakcyjnych koncepcji w sposób konkretny i zrozumiały.

-Efektywność: Tworzenie modeli układu pokarmowego przez grupy uczniów pozwala na współpracę i wspólną naukę. Praca w grupach umożliwia uczniom dzielenie się wiedzą i umiejętnościami, co może prowadzić do lepszego zrozumienia tematu i utrwalenia informacji.

Jeśli chodzi o rozwój kompetencji społecznych i komunikacyjnych, taka lekcja jest bardzo korzystna dla uczniów głuchych ponieważ rozwija:

1. **Kompetencje społeczne-** Praca w grupach wymaga współpracy, komunikacji i rozwiązywania problemów. Uczniowie muszą się porozumiewać, aby efektywnie współpracować i osiągnąć wspólne cele.
2. **Komunikacja-** Prezentacja wykonanych prac na forum klasy daje uczniom możliwość praktyki umiejętności mówienia przed publicznością oraz wyrażania swoich pomysłów i opinii. To także okazja do wzajemnego wsparcia i podziwu za wysiłek i kreatywność.

W rezultacie, lekcja taka nie tylko przyczynia się do zrozumienia treści biologicznych, ale również rozwija umiejętności społeczne i komunikacyjne, co jest kluczowe dla wszechstronnego rozwoju uczniów.

Funded by
the European Union

Sztuki plastyczne mają ogromny potencjał do rozwijania kompetencji miękkich w edukacji specjalnej.

Wpływ ten przejawia się w takich obszarach jak:

- **Kreatywność:** Tworzenie sztuki plastycznej wymaga wyobraźni i innowacyjnego myślenia. Poprzez eksperymentowanie z różnymi technikami, materiałami i koncepcjami, uczniowie uczą się myśleć kreatywnie i elastycznie rozwiązywać problemy.
- **Wytrwałość:** Proces tworzenia sztuki plastycznej często wymaga czasu, cierpliwości i wytrwałości. Uczniowie muszą być gotowi do podejmowania wyzwań, napotykając trudności i próbując różnych podejść, aby osiągnąć zamierzony efekt.
- **Samodyscyplina:** Tworzenie sztuki plastycznej wymaga skupienia i samodyscypliny. Uczniowie muszą być w stanie skoncentrować się na swojej pracy, ignorując potencjalne rozpraszacze i kontynuując ją nawet w obliczu trudności.
- **Wyrażanie emocji:** Sztuka plastyczna jest środkiem wyrazu emocji i uczuć. Uczniowie mogą wyrażać swoje myśli, uczucia i doświadczenia poprzez twórcze wykorzystanie kolorów, form i linii, co pomaga w lepszym zrozumieniu siebie i swojego otoczenia.
- **Empatia:** Poprzez analizę i interpretację dzieł sztuki, uczniowie rozwijają empatię i zdolność do zrozumienia punktu widzenia innych ludzi oraz różnorodności perspektyw.
- **Współpraca:** Często projekty artystyczne wymagają współpracy i komunikacji z innymi. Uczniowie uczą się dzielić pomysłami, współpracować nad wspólnymi celami i szanować wkład innych osób.
- **Krytyczne myślenie:** Analiza i interpretacja dzieł sztuki wymaga krytycznego myślenia. Uczniowie muszą umieć oceniać i wyciągać wnioski na podstawie estetyki, technik użytych przez artystę oraz kontekstu kulturowego.

Funded by
the European Union

- **Integracja z innymi dziedzinami.** Sztuka często łączy się z innymi dziedzinami, takimi jak nauka, matematyka, język czy historia. Integracja sztuki z innymi dziedzinami edukacji może wzbogacić proces uczenia się i sprawić, że materiał stanie się bardziej przystępny i zrozumiały.

Ogólnie rzecz biorąc, sztuki plastyczne nie tylko poszerzają horyzonty estetyczne, ale także rozwijają wiele kluczowych kompetencji miękkich, które są niezbędne w życiu osobistym i zawodowym. Dlatego integrowanie sztuk plastycznych w edukację masową może przynieść wiele korzyści dla uczniów we wszystkich sferach życia.

5. RECENZJA MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH „WYKONANIE HYMNU NARODOWEGO” WYPRACOWANYCH W RAMACH PROJEKTU „EDUKACJA ARTYSTYCZNA GŁUCHYCH”

Recenzja materiałów dydaktycznych sporządzona przez zespół ekspertów w składzie dr W. Żurowicz, mgr K. Podgórn, mgr M. Kwaśnik jest w całości pozytywna i nie narzuca wprowadzenia jakichkolwiek zmian czy poprawek w prezentowanym programie i materiałach dydaktycznych.

Wyrażanie sztuki przez wspólne wykonanie hymnu narodowego przez społeczność Głuchych może być nie tylko pięknym wyrazem artystycznym, ale również potężnym narzędziem budowania tożsamości kulturowej i integracji społecznej. Jest wyrazem przynależności do danej społeczności narodowej. Dla Głuchych może to być szczególnie istotne, ponieważ umożliwia im poczucie związku z kulturą, historią i tradycją swojego narodu. Wspólne wykonanie hymnu narodowego może promować integrację społeczną między Głuchymi oraz osobami słyszącymi. Dzięki temu wydarzeniu obie grupy mogą wspólnie świętować i celebrować ważne momenty narodowe. Działanie razem nad wspólnym projektem, takim jak wykonanie hymnu narodowego, może budować silne więzi społeczne i poczucie wspólnoty wśród uczestników. W ten sposób społeczność Głuchych może czuć się częścią czegoś

Funded by
the European Union

większego i istotnego. Jest również sposobem wyrażania emocji i wartości związanych z przynależnością do danego narodu. Dla Głuchych może to być szczególnie emocjonalne i doniosłe wydarzenie, które podkreśla ich patriotyzm i lojalność wobec kraju. Publiczne wystąpienie na akademii z okazji rocznicy odzyskania niepodległości rodowego przez Głuchych może również służyć jako forma edukacji społecznej, podnosząc świadomość społeczeństwa na temat kultury i doświadczeń osób Głuchych. Dla wielu osób Głuchych udział w takim wydarzeniu jest źródłem ogromnej dumy i poczucia wartości. Umożliwia im ono aktywne uczestnictwo w życiu społecznym i narodowym, co jest istotne dla budowania pozytywnej tożsamości jednostki.

Wspólne wykonanie hymnu narodowego przez społeczność Głuchych może być zatem nie tylko artystycznym wydarzeniem, ale także potężnym narzędziem budowania tożsamości kulturowej, integracji społecznej oraz podnoszenia świadomości społecznej. Dla osób Głuchych jest to wyjątkowa okazja do wyrażenia swojej przynależności narodowej i budowania więzi społecznych z innymi członkami społeczności.

Edukacja artystyczna w formie wspólnych wykonań pieśni lub piosenek ma wiele korzyści, zarówno dla jednostek, jak i dla społeczeństwa jako całości. Przede wszystkim pobudza wyobraźnię i kreatywność uczniów, zachęcając ich do myślenia poza ustalonymi ramami i szukania nowych, oryginalnych rozwiązań. Sztuka jest doskonałym narzędziem do wyrażania emocji i doświadczeń. Dzięki edukacji artystycznej uczniowie mogą eksplorować swoje uczucia i przekazywać je w sposób twórczy i konstruktywny.

Sztuka wymaga komunikowania się za pomocą różnych środków wyrazu, co pomaga uczniom rozwijać umiejętności werbalne i niewerbalne oraz zdolność do interpretacji i analizy dzieł sztuki. Udana doświadczenia w sztuce mogą przyczynić się do zwiększenia poczucia własnej wartości i pewności siebie uczniów, umożliwiając im zobaczenie swojego potencjału i możliwości wyrażania siebie.

Funded by
the European Union

Sztuka jest jednym z najbardziej uniwersalnych środków wyrazu, która przekracza granice języka, kultury i narodowości. Poprzez eksponowanie uczniów na różnorodność artystyczną, edukacja artystyczna może promować szacunek i tolerancję wobec różnic. Praca artystyczna wymaga cierpliwości, zaangażowania, wytrwałości i zdolności do pracy w grupie, które są również istotne w życiu codziennym i zawodowym.

Edukacja artystyczna odgrywa istotną rolę w rozwoju emocjonalnym uczniów poprzez różnorodne doświadczenia i wyrażanie sztuki. Sztuka jest doskonałym narzędziem do wyrażania różnorodnych emocji, takich jak radość, smutek, gniew czy zdumienie. Poprzez sztukę uczniowie mogą bezpiecznie eksplorować swoje uczucia i wyrażać je w twórczy sposób. Praca artystyczna, zarówno indywidualna, jak i grupowa, może pomóc uczniom rozwijać empatię poprzez zrozumienie perspektyw innych osób, odczuwanie ich emocji oraz budowanie więzi z innymi uczestnikami. Tworzenie sztuki wymaga refleksji nad własnymi myślami, uczuciami i doświadczeniami. Uczniowie mogą rozwijać swoją samowiedzę, zrozumienie siebie oraz swój rozwój osobisty poprzez praktykę artystyczną. Angażowanie się w aktywności artystyczne, takie jak śpiew czy recytacja migana jest skutecznym sposobem radzenia sobie ze stresem i negatywnymi emocjami. Sztuka może być formą terapii i relaksu dla uczniów. Ponadto edukacja artystyczna w każdej formie stymuluje kreatywność i innowacyjność uczniów, co może przekładać się na bardziej elastyczne podejście do rozwiązywania problemów oraz zdolność do adaptacji w zmieniających się sytuacjach życiowych. Nie bez znaczenia jest też, że udane doświadczenia w sztuce mogą przyczynić się do zwiększenia poczucia własnej wartości i pewności siebie u uczniów. Pozytywne reakcje na ich twórczość oraz uznanie ze strony innych mogą wzmacniać ich poczucie własnej wartości.

Publiczne wykonanie hymnu narodowego sprzyja budowaniu pozytywnych relacji społecznych między uczniami, co jest istotne dla ich emocjonalnego dobrostanu i samopoczucia.

**Funded by
the European Union**

W podsumowaniu należy stwierdzić, że edukacja artystyczna w szkole ma wiele korzyści dla rozwoju uczniów. Pomaga rozwijać wyobraźnię, kreatywność i umiejętności rozwiązywania problemów. Wpływa także na rozwój emocjonalny, umiejętności komunikacji i pracy w grupie. Dlatego też warto, aby edukacja artystyczna była częścią programu nauczania w każdej szkole, ponieważ ma ona ogromne znaczenie dla rozwoju osobistego i zawodowego uczniów.

6.

7. RECENZJA MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH „MATEMATYKA GRA PLANSZOWA” WYPRACOWANYCH W RAMACH PROJEKTU „EDUKACJA ARTYSTYCZNA GŁUCHYCH”

Recenzja materiałów dydaktycznych sporządzona przez zespół ekspertów w składzie dr W. Żurowicz, mgr K.Podgórn, mgr M. Kwaśnik jest pozytywna.

Lekcja "Matematyka gra planszowa" jest innowacyjnym podejściem do nauki matematyki dla osób niesłyszących, wykorzystującym elementy gry planszowej. Jest to godne uwagi narzędzie edukacyjne, które nie tylko angażuje uczniów w proces uczenia się, ale również sprzyja rozwijaniu umiejętności matematycznych w interaktywny i przyjemny sposób.

Jednym z najbardziej atrakcyjnych elementów tego programu jest wykorzystanie planszy do gry oraz kostki do gry. Te tradycyjne narzędzia gier pomagają uczniom w wizualizacji i zrozumieniu koncepcji matematycznych poprzez działania praktyczne. Rzucanie kostką i przemieszczanie się pionków po planszy stwarza emocjonującą atmosferę, która motywuje uczniów do aktywnego uczestnictwa w zajęciach.

Najważniejszym atutem programu jest jego zdolność do dostosowywania się do różnych poziomów umiejętności uczniów. Zadania matematyczne, które są rozwiązywane po stanięciu pionków na odpowiednich polach, mogą być dostosowane do

Funded by
the European Union

różnych poziomów trudności, co pozwala na indywidualizację procesu nauczania i zapewnienie optymalnego wyzwania dla każdego ucznia.

Dodatkowo, program "Matematyka gra planszowa" sprzyja rozwojowi umiejętności społecznych poprzez interakcję między uczniami. Wspólne rozwiązywanie zadań matematycznych oraz rywalizacja w grze zachęcają do współpracy i komunikacji, co jest istotne dla ogólnego rozwoju uczniów.

Jednakże, istnieje kilka obszarów, które mogłyby zostać ulepszone. Po pierwsze, konieczne jest zapewnienie różnorodności zadań matematycznych, aby uniknąć monotonii i utrzymania zainteresowania uczniów na wysokim poziomie. Po drugie, ważne jest, aby nauczyciele otrzymywali odpowiednie szkolenie w zakresie wykorzystania tego programu, aby móc efektywnie prowadzić zajęcia i maksymalizować korzyści dla uczniów.

Wykorzystanie w edukacji masowej elementów sztuk plastycznych przez niesłyszących uczniów stanowi innowacyjne podejście do nauki matematyki, które angażuje uczniów w sposób interaktywny i motywujący. Dzięki zastosowaniu elementów gry planszowej, program ten sprzyja rozwojowi umiejętności matematycznych oraz umiejętności społecznych, co czyni go cennym narzędziem edukacyjnym dla osób głuchych.

Samodzielna praca nad wykonaniem planszówki do nauki matematyki przynosi wiele korzyści dla uczniów:

- Rozwijanie kreatywności. Projektowanie własnej planszówki wymaga pomysłowości i kreatywności. Uczniowie muszą wyobrazić sobie, jak będą wyglądać ich plansze, jakie będą miały elementy, oraz jak będą z nimi interaktywne.

Funded by
the European Union

- Zrozumienie materiału. Tworzenie planszówki wymaga głębszego zrozumienia materiału, który chcą umieścić na planszy. Uczniowie muszą przemyśleć, jakie zagadnienia matematyczne chcą uwzględnić, jak je przedstawić i jakie zadania przypisać do poszczególnych pól.
- Umacnianie wiedzy poprzez praktykę. Podczas tworzenia planszówki uczniowie muszą stosować swoją wiedzę matematyczną w praktyce. Muszą wybrać odpowiednie zadania, które są dostosowane do ich poziomu umiejętności oraz tematów, które chcą przypomnieć lub utrwalić.
- Rozwijanie umiejętności planowania. Proces tworzenia planszówki wymaga planowania i organizacji. Uczniowie muszą zaplanować, jak będą rozmieszczone elementy na planszy, jak będą wyglądały poszczególne pola, jakie będą miały zadania i jakie będą zasady gry.
- Motywacja do nauki. Możliwość stworzenia własnej planszówki do nauki matematyki może być bardzo motywująca dla uczniów. Widząc, że sami są twórcami narzędzia do nauki, mogą bardziej zaangażować się w proces uczenia się i być bardziej skłonni do podejmowania wysiłku w rozwiązywaniu zadań.
- Kształtowanie umiejętności interpersonalnych. Praca w grupie nad tworzeniem planszówki może także rozwijać umiejętności interpersonalne uczniów, takie jak komunikacja, współpraca, negocjacja i rozwiązywanie problemów.
- Poczucie własnej wartości. Udań zakończenie projektu, jakim jest własna planszówka do nauki matematyki, może zwiększyć poczucie własnej wartości ucznia oraz wzmocnić jego pewność siebie w zakresie umiejętności matematycznych i zdolności twórczego myślenia.

W sumie, samodzielna praca nad wykonaniem planszówki do nauki matematyki może być nie tylko skuteczną metodą utrwalania wiedzy, ale także stanowić inspirujące i rozwijające doświadczenie dla uczniów.

8. RECENZJA LEKCJI "TANIEC W KULTURACH ŚWIATA" DLA NIESŁYSZĄCYCH UCZNIÓW.

**Funded by
the European Union**

Program nauczania "Taniec w kulturach świata" jest innowacyjnym podejściem do edukacji osób niesłyszących, które wykorzystuje elementy ruchu i tańca jako środek przekazu i uczenia się. To fascynujące narzędzie edukacyjne, które nie tylko angażuje uczniów w proces poznawania różnych kultur, ale również integruje ich poprzez wspólną aktywność ruchową.

Jednym z najbardziej intrygujących aspektów tego programu jest jego wielokulturowy charakter. Poprzez zgłębianie różnorodnych tańców z różnych części świata, uczniowie nie tylko uczą się podstawowych kroków, ale także zdobywają wiedzę o różnorodności kulturowej, tradycjach i historii różnych społeczności.

Przygotowywanie plakatów jest dodatkowym elementem, który wzbogaca doświadczenie uczniów. Tworzenie plakatów pozwala uczniom na eksplorację i prezentację informacji na temat poszczególnych tańców oraz kultur, co prowadzi do pogłębiania ich zrozumienia tematu i kreatywnego wyrażania zdobytej wiedzy.

Najważniejszą zaletą programu jest jego interaktywność i aktywne zaangażowanie uczniów. Poprzez naukę podstawowych kroków różnych tańców, uczniowie nie tylko rozwijają swoje umiejętności ruchowe, ale także uczą się pracy zespołowej, współpracy i szacunku wobec różnorodności kulturowej.

Dodatkowo, lekcja "Taniec w kulturach świata" sprzyja również rozwojowi pewności siebie uczniów poprzez zachęcanie ich do eksperymentowania z ruchem i wyrażania siebie w bezpiecznym i wspierającym środowisku.

Funded by
the European Union

Jednakże, istnieje kilka obszarów, które mogłyby zostać ulepszone. Wprowadzenie dodatkowych materiałów edukacyjnych, takich jak filmy dokumentalne, prezentacje multimedialne czy goście specjaliści, mogłoby jeszcze bardziej wzbogacić doświadczenie uczniów i umożliwić im lepsze zrozumienie kontekstu kulturowego poszczególnych tańców.

Samodzielna praca nad wykonaniem plakatów do lekcji "Taniec w kulturach świata" przynosi wiele korzyści dla uczniów:

-Głębsze zrozumienie tematu. Przygotowywanie plakatów wymaga od uczniów zgłębiania tematu taniec w kulturach świata. Muszą znaleźć informacje na temat różnych tańców, ich pochodzenia, znaczenia kulturowego i technik wykonawczych. W rezultacie, uczniowie lepiej rozumieją różnorodność kulturową i bogactwo tradycji tanecznych na całym świecie.

-Rozwój umiejętności badawczych. Aby stworzyć pełnowartościowy plakat, uczniowie muszą przeprowadzić badania i znaleźć wiarygodne źródła informacji. Poszukiwanie danych na temat konkretnych tańców rozwija ich umiejętności badawcze i krytyczne myślenie.

- Kreatywność i wyrażanie siebie. Projektowanie plakatów daje uczniom możliwość wyrażenia swojej kreatywności i osobistego stylu. Mogą używać różnych technik plastycznych, kolorów i układów, aby przekazać informacje w sposób atrakcyjny i zrozumiały dla innych uczniów.

- Wzmacnianie umiejętności prezentacyjnych. Prezentowanie własnych plakatów przed klasą rozwija umiejętności publicznego wystąpienia. Uczniowie uczą się pewności siebie, jasnego wyrażania swoich myśli oraz skutecznego komunikowania się z innymi.

**Funded by
the European Union**

- Współpraca i budowanie relacji. Często praca nad plakatami odbywa się w grupach, co sprzyja współpracy i budowaniu relacji między uczniami. Wspólnie podejmują decyzje dotyczące treści, kolorów i projektu, co uczy ich kompromisu, negocjacji i pracy zespołowej.
 - Pamięć i utrwalanie wiedzy. Tworzenie plakatów wymaga przyswojenia dużej ilości informacji, co pomaga w utrwalaniu wiedzy na dany temat. Wizualne reprezentacje pojęć i faktów pomagają w lepszym zapamiętywaniu i przypominaniu sobie materiału.
 - Ograniczenie barier językowych. Plakaty mogą stanowić formę komunikacji, która przekracza bariery językowe. Nawet jeśli język mówiony nie jest mocną stroną ucznia, plakat może przekazywać informacje w sposób wizualny i łatwy do zrozumienia.
- Podsumowując, samodzielna praca nad wykonaniem plakatów do lekcji "Taniec w kulturach świata" jest nie tylko skuteczną metodą nauki, ale również wspiera rozwój wielu umiejętności, które są istotne dla uczenia się i funkcjonowania w społeczeństwie. Sama lekcja stanowi inspirujące i interaktywne podejście do nauki, które nie tylko rozwija umiejętności ruchowe uczniów, ale także promuje szacunek i zrozumienie dla różnorodności kulturowej. Jest to wartościowe narzędzie edukacyjne, które może stanowić inspirację dla innych programów edukacyjnych dla osób głuchych.

9. RECENZJA LEKCJI DLA NIESŁYSZĄCYCH UCZNIÓW "HISTORIA MODY" WYKORZYSTUJĄCEJ ELEMENTY RUCHU I TAŃCA:

Metoda wykorzystująca elementy ruchu i tańca w nauce historii mody dla uczniów niesłyszących jest innowacyjnym podejściem, które ma swoje wady i zalety.

Zalety metody:

**Funded by
the European Union**

1. Wizualna prezentacja historii mody. Wykorzystanie elementów ruchu i tańca pozwala na wizualną prezentację historii mody. Uczniowie mają szansę zobaczyć, jak zmieniały się trendy i style ubiorów na przestrzeni wieków i dziesięcioleci, co może być bardziej przystępne i atrakcyjne dla nich niż sucha prezentacja historycznych faktów.
2. Angażująca forma nauki. Uczestnictwo w lekcjach, które wymagają ruchu i aktywności fizycznej, może być bardziej angażujące dla uczniów niesłyszących. Elementy interakcji, takie jak tańce i ruchy, mogą zachęcić ich do aktywnego uczestnictwa w lekcji i zwiększyć ich zaangażowanie w proces nauki.
3. Kształtowanie zainteresowań. Przygotowanie lekcji z elementami ruchu i tańca może pomóc w kształtowaniu zainteresowań uczniów. Poprzez eksplorację różnych stylów i epok w modzie, uczniowie mogą odkrywać własne preferencje i rozwijać swoją estetykę.

Wady metody:

1. Brak szczegółowej wiedzy historycznej. Metoda ta może skupiać się bardziej na wizualnym aspekcie historii mody niż na głębszym zrozumieniu kontekstu historycznego i społecznego zmian w modzie. Istnieje ryzyko, że uczniowie mogą skoncentrować się bardziej na tańcu i ruchu niż na zdobywaniu solidnej wiedzy historycznej.
 2. Potencjalne uproszczenie tematu. Istnieje ryzyko, że prezentacja historii mody poprzez elementy ruchu i tańca może sprowadzić złożony temat do uproszczonej formy rozrywki, pomijając subtelności i głębsze znaczenia związane z kulturą i społeczeństwem.
- Upowszechnienie masowej edukacji głuchych uczniów o takie tematy jak „Historia mody może napotkać pewne trudne wyzwania, ale także ma szereg szans i możliwości na sukces. Oto kilka czynników, które mogą wpłynąć na jego upowszechnienie:

Funded by
the European Union

- Rozwój technologii i dostępność zasobów. Coraz większa dostępność technologii, w tym narzędzi do nauki online, interaktywnych aplikacji oraz platform edukacyjnych, może ułatwić udostępnianie tego rodzaju lekcji dla szerszego grona odbiorców. Dzięki temu materiały edukacyjne mogą być łatwiej dostępne i szerzej rozpowszechniane.
 - Wsparcie instytucji edukacyjnych. Szkoły, uniwersytety oraz inne instytucje edukacyjne mogą odegrać kluczową rolę w promowaniu i wspieraniu tego rodzaju lekcji. Poprzez integrację ich do programów nauczania, szkoły mogą zwiększyć świadomość i akceptację takich innowacyjnych metod nauczania.
 - Wdrażanie odpowiednich programów nauczania. Opracowanie specjalistycznych programów nauczania, które uwzględniają potrzeby uczniów niesłyszących oraz wykorzystują elementy ruchu i tańca, może przyczynić się do upowszechnienia masowej edukacji w tej dziedzinie. Programy te powinny być dostosowane do różnych poziomów umiejętności i preferencji uczniów.
 - Dostępność odpowiednich zasobów i szkoleń dla nauczycieli. Nauczyciele potrzebują odpowiednich zasobów, materiałów dydaktycznych oraz szkoleń, aby skutecznie wprowadzać tego rodzaju lekcje do swojej praktyki nauczania. Inwestycja w szkolenia nauczycieli oraz dostarczenie im wsparcia może znacząco przyspieszyć upowszechnienie tego rodzaju edukacji.
 - Zwiększająca się świadomość i akceptacja społeczna. Zwiększająca się świadomość i akceptacja społeczna wobec różnorodności oraz potrzeb osób niesłyszących może również przyczynić się do upowszechnienia masowej w edukacji lekcji "Historia mody" wykorzystującej elementy ruchu i tańca. Społeczność może być bardziej otwarta na innowacyjne podejścia do edukacji osób z różnymi potrzebami.
- Wreszcie, współpraca między różnymi sektorami, w tym sektorem publicznym, prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi, może być kluczowa dla promowania i wspierania tego rodzaju inicjatyw. Działania te powinny być podejmowane w kontekście

**Funded by
the European Union**

szerszych wysiłków mających na celu zapewnienie równego dostępu do edukacji dla wszystkich uczniów, niezależnie od ich zdolności czy potrzeb specjalnych.

Lekcje historii mody wykorzystujące elementy ruchu i tańca dla uczniów niesłyszących są interesującym eksperymentem edukacyjnym, który ma swoje zalety i wady. Ważne jest, aby zachować równowagę między atrakcyjną formą prezentacji a solidną treścią historyczną, zapewniając, że uczniowie nie tylko angażują się emocjonalnie, ale również zdobywają głębsze zrozumienie tematu.

10. RECENZJA LEKCJI "Z TEATREM PRZEZ EPOKI"

Lekcja "Z teatrem przez epoki" jest innowacyjnym podejściem do nauki historii teatru, które angażuje uczniów poprzez działania praktyczne i kreatywne. Poprzez przygotowanie plakatów, lapbooków oraz rekwizytów i afisza teatralnego, uczniowie mają okazję pogłębić swoją wiedzę na temat historii i rozwoju teatru oraz wyrazić swoje pomysły i zdolności artystyczne.

Jednym z głównych atutów lekcji jest jej interaktywność i zróżnicowane podejście do nauki. Uczniowie są zachęceni do pracy w grupach, co sprzyja współpracy, wymianie pomysłów i rozwojowi umiejętności interpersonalnych. Przygotowanie plakatów lub lapbooków pozwala im na kreatywne przedstawienie zgromadzonej wiedzy na temat różnych epok teatru, co sprzyja lepszemu zrozumieniu i utrwaleniu informacji.

Dodatkowo, przygotowanie rekwizytów i afisza teatralnego na nadchodzące przedstawienie w szkole angażuje uczniów w proces organizacyjny i kreatywny, a także uczy odpowiedzialności za projekt i jego realizację. Uczniowie mogą przejąć rolę scenografa, kostiumografa czy grafika, co rozwija ich umiejętności techniczne i artystyczne.

Funded by
the European Union

Warto również zauważyć, że lekcja "Z teatrem przez epoki" sprzyja integracji różnych dziedzin w ramach jednej aktywności. Uczniowie mają okazję połączyć wiedzę historyczną z umiejętnościami plastycznymi, artystycznymi i organizacyjnymi, co prowadzi do holistycznego podejścia do edukacji.

Jednakże, istnieje potrzeba zapewnienia odpowiedniego wsparcia ze strony nauczycieli oraz dostępu do odpowiednich materiałów i narzędzi, które umożliwią uczniom skuteczne przygotowanie plakatów, lapbooków oraz rekwizytów i afisza teatralnego. Dodatkowo, konieczne jest zapewnienie odpowiedniego czasu na realizację wszystkich zadań, aby uczniowie mogli skupić się na jakości i kompletności swoich projektów.

Wykonanie plakatów przez uczniów wydaje się być fascynującym i interaktywnym podejściem do nauki historii teatru. Oceniamy ją pozytywnie ze względu na szereg korzyści, jakie może przynieść dla uczniów:

- Interaktywność i zaangażowanie. Wykonanie plakatu wymaga aktywnego zaangażowania uczniów w proces nauki. Poprzez samodzielne badanie i wybór najważniejszych epok teatru oraz zdefiniowanie ich cech charakterystycznych, uczniowie uczą się przez praktyczne działanie.
- Kreatywność i wyrażanie siebie. Przygotowanie plakatu umożliwia uczniom wyrażenie swojej kreatywności i własnych pomysłów na temat historii teatru. Mogą stosować różnorodne formy wizualne i graficzne, aby przedstawić informacje w sposób atrakcyjny i zrozumiały.
- Utrwalanie wiedzy. Praca nad plakatem wymaga zrozumienia i przyswojenia informacji na temat różnych epok teatru oraz ich cech charakterystycznych. Uczniowie będą musieli pogłębić swoją wiedzę, aby właściwie zdefiniować i przedstawić każdą epokę na plakacie.

**Funded by
the European Union**

- Porównania i analiza. Porównanie wybranych epok teatru ze współczesnym teatrem umożliwia uczniom zrozumienie zmian, jakie zachodziły w sztuce teatralnej na przestrzeni wieków. Analiza różnic w podejściu do teatru oraz czynników, które miały wpływ na "rewolucje" w sztukach teatralnych, rozwija ich umiejętności analityczne i krytyczne myślenie.

-Zrozumienie kontekstu historycznego. Praca nad plakatem skupia się nie tylko na samym teatrze, ale także na kontekście historycznym, społecznym i kulturowym, który wpływał na rozwój teatru w poszczególnych epokach.

Jednakże, aby lekcja była jeszcze bardziej efektywna, ważne jest zapewnienie odpowiedniego wsparcia i materiałów edukacyjnych uczniom. Nauczyciel powinien dostarczyć uczniom odpowiednie źródła informacji i wspierać ich w procesie badania i analizy poszczególnych epok teatru.

Niemniej jednak lekcja "Z teatrem przez epoki" stanowi inspirujące i angażujące doświadczenie edukacyjne, które umożliwia uczniom zgłębianie historii teatru w sposób kreatywny i praktyczny. Dzięki temu podejściu, uczniowie mogą rozwijać swoje umiejętności artystyczne, interpersonalne oraz poznawcze, co przyczynia się do pełniejszego i głębszego zrozumienia tematu.

11. RECENZJA PANTOMIMA NA WF?

Ogólny opis projektu

Scenariusz lekcji pt. „Pantomima na WF to oryginalna i inspirująca propozycja dydaktyczna łącząca edukację fizyczną z ekspresją teatralną. Film, zrealizowany na jego podstawie, dokumentuje proces twórczy oraz efekty pracy uczniów, ukazując, jak można uczyć sportu poprzez sztukę pantomimy. Projekt doskonale wpisuje się w założenia edukacji włączającej i nowoczesnej pedagogiki artystycznej.

**Funded by
the European Union**

Mocne strony scenariusza i filmu

1. Innowacyjne połączenie dziedzin

Scenariusz opiera się na integracji wychowania fizycznego z teatrem mimów, co pozwala uczniom nie tylko poznać nowe dyscypliny sportowe, ale także rozwinąć umiejętności ekspresji, mimiki, koordynacji ruchowej i wyobraźni. Ta międzyprzedmiotowość wspiera różne style uczenia się i otwiera edukację na emocjonalność oraz kreatywność.

2. Silne zaangażowanie uczniów

Lekcja została podzielona na część teoretyczną (w klasie), praktyczną (na sali gimnastycznej), a nawet plenerową. Każdy z uczestników otrzymał zadanie: solo, w parach lub w grupie. Takie podejście angażuje wszystkich uczniów i pozwala im wybrać sposób ekspresji najbliższy ich możliwościom i temperamentu.

3. Rola nauczyciela jako przewodnika

Nauczyciel nie tylko instruuje, ale także wprowadza atmosferę zabawy i bezpieczeństwa. W filmie wyraźnie widać, jak uważnie buduje zaufanie wśród uczniów, proponując „rozgrzewkę twarzy”, czyli ćwiczenia mimiczne. To wspaniały sposób na przełamanie barier i integrację grupy.

4. Estetyka i tempo filmu

**Funded by
the European Union**

Film w przemyślany sposób buduje dramaturgię lekcji – od wprowadzenia w klasie, przez działania na sali, aż po występy na zewnątrz. Zdjęcia, kadry zza pleców uczniów, ujęcia z emocjami – tworzą estetyczny i emocjonalny obraz procesu edukacyjnego. Widz ma poczucie uczestnictwa i obserwuje autentyczne reakcje dzieci.

5. Rozwój kompetencji miękkich

Projekt silnie wspiera rozwój takich kompetencji jak:

wyrażanie emocji,

praca zespołowa,

empatia,

wyobraźnia i inicjatywa.

Sugestie usprawnień

Dodanie krótkiego komentarza nauczyciela (narracji) w filmie mogłoby wzbogacić przekaz i lepiej przedstawić kontekst metodyczny.

Zachowanie równowagi między formą a treścią – w niektórych momentach film stawia bardziej na estetykę niż na analizę pedagogiczną, co może ograniczać jego walor edukacyjny jako materiału szkoleniowego.

**Funded by
the European Union**

Dokumentacja refleksji uczniów – warto byłoby uchwycić, jak uczniowie opisują własne przeżycia po zakończonych zadaniach pantomimicznych.

Efekty i wartość edukacyjna

Scenariusz i film pokazują, że każde dziecko – niezależnie od poziomu sprawności, stylu uczenia się czy kompetencji komunikacyjnych – może być aktywnym uczestnikiem zajęć wychowania fizycznego. Działania pantomimiczne nie tylko wspierają świadomość ciała, ale również otwierają przestrzeń do wyrażania siebie, nawet bez słów.

Ocena końcowa (w skali 0–5)

Kryterium	Ocena
Innowacyjność metodyczna	5/5
Zaangażowanie uczniów	5/5
Estetyka i realizacja filmowa	4.5/5
Potencjał edukacyjny	5/5
Możliwość adaptacji w różnych szkołach	5/5
Podsumowanie	

**Funded by
the European Union**

„Pantomima na WF to doskonały przykład, jak można odczarować zajęcia wychowania fizycznego i nadać im głębszy, emocjonalny i kulturowy wymiar. Lekcja łączy ruch z wyrażaniem emocji, rozwija dzieci wielowymiarowo – fizycznie, psychicznie, społecznie i twórczo. Film dokumentujący ten proces ma wysoką wartość dydaktyczną i inspirującą, nie tylko dla nauczycieli WF, ale również pedagogów specjalnych, animatorów i instruktorów teatru.

12. RECENZJA SCENARIUSZA LEKCJI I WYDARZENIA ARTYSTYCZNEGO W SZKOLE: „TRADYCJE MAJOWE”

Eksperti:

- **dr Wojciech Żurowicz** – nauczyciel akademicki,
- **mgr Katarzyna Podgórn** – surdopedagog, edukator języka migowego, nauczyciel niesłyszących
- **mgr Monika Kwaśnik** – logopeda, surdologopeda

Opis ogólny:

Scenariusz zajęć poświęcony tradycjom majowym to wartościowa i oryginalna propozycja dydaktyczna, która doskonale odpowiada na potrzeby uczniów niesłyszących. Temat osadzony w kontekście kultury ludowej i historii daje możliwość nauki poprzez doświadczenie – co jest szczególnie ważne w pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Powstały film ukazuje efekt tej pracy – wizualnie angażującą opowieść o dawnych zwyczajach i wartościach przekazywanych z pokolenia na pokolenie.

**Funded by
the European Union**

Mocne strony scenariusza i filmu:

1. Dostosowanie do uczniów niesłyszących:

Prezentacja wizualna, rytmiczne sceny oraz bogactwo obrazów są wyjątkowo trafne dla dzieci z zaburzeniami słuchu. Film w sposób klarowny i symboliczny przekazuje znaczenia abstrakcyjnych pojęć takich jak: tradycja, historia, zwyczaj.

2. Utrwalanie dziedzictwa kulturowego:

Projekt pełni ważną funkcję edukacyjną i kulturotwórczą. W czasach zaniku tradycji ludowych, działania tego typu pozwalają na ich zachowanie i przekazanie kolejnym pokoleniom w dostępnej formie. Uczniowie uczą się o świętach wiosennych, ale też o historii własnych rodzin i wspólnot lokalnych.

3. Nauka przez doświadczenie:

Zamiast biernego słuchania, uczniowie biorą udział w działaniach – doświadczają, obserwują, odgrywają. To wzmacnia ich zaangażowanie i zapamiętywanie treści. Pytania postawione w trakcie zajęć pomagają pobudzić refleksję i włączyć kontekst rodzinny i osobisty.

4. Integracja treści językowych i społeczno-kulturowych:

Zajęcia umożliwiają rozwój słownictwa związanego z tradycjami, rodziną, porami roku, uczuciami i wspomnieniami. Film dodatkowo wspiera zrozumienie przez mimikę, gesty, symbole oraz kontekstowe obrazy.

Sugestie usprawnień:

**Funded by
the European Union**

- Można rozważyć dodanie podpisów lub narracji w PJM/SJM w filmie – dla jeszcze pełniejszego zrozumienia treści przez uczniów.
- Warto rozszerzyć projekt o część warsztatową, np. przygotowanie własnych majowych ozdób lub krótkie inscenizacje lokalnych zwyczajów.
- Dobrze byłoby zebrać wspomnienia dziadków i stworzyć wspólną kronikę tradycji rodzinnych – jako rozszerzenie projektu.

Ocena końcowa (0–5):

Kryterium	Ocena
Dostosowanie do uczniów niesłyszących	5/5
Wizualna atrakcyjność i zrozumiałość przekazu	5/5
Wartość kulturowa i historyczna projektu	5/5
Integracja języka, emocji i doświadczenia	5/5
Możliwość realizacji w innych szkołach	5/5

**Funded by
the European Union**

Podsumowanie:

„Tradycje majowe” to projekt łączący edukację kulturową, historyczną i językową z artystycznym wyrazem dzieci niesłyszących. Uczniowie nie tylko uczą się o zwyczajach i dziedzictwie, ale również aktywnie je poznają, odtwarzają i reinterpretują. To podejście wspiera rozwój tożsamości kulturowej, komunikacji i świadomości społecznej.

Rekomendacja:

Scenariusz i film zasługują na włączenie do bazy dobrych praktyk w edukacji specjalnej. To świetny przykład, jak przez sztukę i doświadczenie można przybliżyć wartości ważne dla rozwoju osobistego i wspólnotowego – niezależnie od barier komunikacyjnych

13. RECENZJA INSPIRACJI „PANTOMIMA W KOMUNIKACJI TOTALNEJ”

Eksperti:

- **dr Wojciech Żurowicz** – nauczyciel akademicki,
- **mgr Katarzyna Podgórn** – surdopedagog, edukator języka migowego, nauczyciel niesłyszących
- **mgr Monika Kwaśnik** – logopeda, surdologopeda

Opis ogólny

**Funded by
the European Union**

Scenariusz lekcji poświęconej pantomimie jako formie komunikacji i ekspresji niewerbalnej to inspirująca propozycja edukacyjna dla uczniów niesłyszących. Wychodząc od teatralnych podstaw, autorzy stworzyli przystępną instrukcję nauki pantomimy – od podstawowych ćwiczeń ciała i mimiki po ekspresję emocji i tworzenie opowieści ruchem. Realizacja w postaci filmu pokazuje, jak uczniowie rozwijają swoje zdolności komunikacyjne, aktorskie i emocjonalne, nie używając słów, a jedynie ciała i wyobraźni.

Mocne strony scenariusza i filmu:

1. Pantomima jako narzędzie komunikacji alternatywnej:

Dla dzieci niesłyszących pantomima staje się naturalnym, intuicyjnym sposobem komunikowania się. Scenariusz wykorzystuje jej potencjał do przekazywania treści, emocji i relacji w sposób wizualny i dostępny. Uczniowie uczą się przekładać wewnętrzne stany na ruch, gest, postawę i mimikę.

2. Edukacja przez sztukę i ruch:

Zajęcia łączą elementy teatru, tańca, muzyki i rytmiki, tworząc przestrzeń do wyrażania siebie. Dzięki połączeniu pantomimy z aktywnością fizyczną dzieci nie tylko uczą się ekspresji, ale też rozwijają koordynację, koncentrację i świadomość ciała.

3. Film jako forma dokumentu i inspiracji:

Film przedstawia efekty pracy uczniów – ich interpretacje, emocje, opowieści ciałem. W sposób estetyczny i zrozumiały pokazuje proces nauki i ekspresji, będąc jednocześnie cennym materiałem dydaktycznym i artystycznym.

4. Dobrze zaplanowana progresja nauki:

Instrukcja nauki pantomimy, zawarta w scenariuszu, prowadzi uczniów krok po kroku – od rozgrzewki mimicznej, przez

**Funded by
the European Union**

ćwiczenia emocji, po kreowanie postaci i krótkich scen. Taka struktura sprzyja poczuciu bezpieczeństwa i sukcesu u uczniów.

Sugestie usprawnień:

- Warto wzbogacić materiał o krótkie scenki codzienne, które uczniowie mogliby odgrywać – np. emocje w szkole, w domu, w sklepie – co ułatwi transfer umiejętności pantomicznych do życia codziennego.
- Można rozważyć stworzenie słownika mimiczno-gestowego – mini atlasu emocji – który uczniowie mogliby ilustrować i wykorzystać do samodzielnych ćwiczeń.
- Film warto byłoby opatrzyć podpisami lub krótkimi wprowadzeniami w PJM/SJM, aby zwiększyć jego funkcję edukacyjną.

Ocena końcowa (0–5):

Kryterium	Ocena
Dostosowanie do uczniów niesłyszących	5/5
Jasność struktury i przekazu	5/5
Integracja ekspresji ruchowej i emocji	5/5

**Funded by
the European Union**

Kryterium

Ocena

Wartość artystyczna i dydaktyczna filmu 5/5

Możliwość wykorzystania w innych szkołach 5/5

Podsumowanie:

„Pantomima w komunikacji” to projekt, który doskonale łączy edukację artystyczną z rozwojem kompetencji komunikacyjnych u uczniów niesłyszących. Scenariusz bazuje na ruchu, emocjach i intuicji – narzędziach bliskich dzieciom, które nie korzystają na co dzień z języka fonicznego. Film będący efektem tych działań stanowi wartościową dokumentację oraz zachętę do dalszych działań artystyczno-edukacyjnych.

Rekomendacja:

Projekt zasługuje na upowszechnienie wśród nauczycieli edukacji specjalnej, pedagogów teatru oraz instruktorów pracujących z dziećmi ze specjalnymi potrzebami – to znakomity przykład, jak teatr może stać się językiem zrozumiałym dla każdego.

14. SCENARIUSZ LEKCJI I WYDARZENIE ARTYSTYCZNE W SZKOLE: „PIEŚŃ W JĘZYKU MIGOWYM”

Eksperti:

- **dr Wojciech Żurowicz** – nauczyciel akademicki,

**Funded by
the European Union**

- **mgr Katarzyna Podgórn** – surdopedagog, edukator języka migowego, nauczyciel niesłyszących
- **mgr Monika Kwaśnik** – logopeda, surdologopeda

Opis ogólny

Przedstawiony scenariusz lekcji to przemyślana i głęboko osadzona w kontekście kulturowym Głuchych propozycja dydaktyczna, łącząca refleksję nad świętami Bożego Narodzenia z praktyczną nauką słowackiego języka migowego. Zajęcia nie tylko przybliżają uczniom znaczenie tego święta w różnych kulturach, ale również wzmacniają ich tożsamość, kompetencje językowe i ekspresję emocjonalną. Powstały na jego podstawie film jest doskonałą ilustracją tego, jak język migowy może być nośnikiem nie tylko treści, ale również uczuć i artystycznego wyrazu.

Mocne strony scenariusza i filmu:

1. Silny kontekst kulturowy:

Scenariusz osadzony jest w aktualnym nurcie rozwoju kultury Głuchych na Słowacji – ukazuje język migowy jako nośnik dziedzictwa, emocji, tradycji i humoru. Poprzez pracę z tekstem piosenki uczniowie mają okazję aktywnie uczestniczyć w tworzeniu przekładu migowego, co buduje ich poczucie przynależności kulturowej.

2. Zintegrowane podejście do nauki:

Scenariusz łączy elementy edukacji językowej, kulturowej, emocjonalnej i artystycznej. Uczniowie analizują tekst

**Funded by
the European Union**

piosenki, tworzą słownik znaków, uczą się ich znaczeń, rytmicznie migają wersy i ćwiczą mimikę. Film pokazuje to w przystępny i inspirujący sposób.

3. Praca z emocjami i wyrażaniem siebie:

Zajęcia kładą nacisk nie tylko na przekład słowny, ale również na emocjonalne oddanie atmosfery piosenki. Uczniowie współtworzą interpretację utworu, co sprzyja ich ekspresji i samoświadomości emocjonalnej. Film ukazuje to poprzez płynność znaków, rytm i mimikę.

4. Przystępność i zrozumiałość materiału:

Dzięki etapowemu podejściu (wers po wersji), nauczyciel może upewnić się, że uczniowie rozumieją znaczenie każdej frazy. Ćwiczenia są jasno zorganizowane, a filmowy zapis stanowi świetne narzędzie powtórzeniowe.

Sugestie usprawnień:

- Wprowadzenie krótkiego wprowadzenia kulturowego do każdej zwrotki może jeszcze lepiej osadzić tekst w realiach różnych tradycji (np. Boże Narodzenie na Słowacji, w Polsce, w świecie Głuchych).
- Można wzbogacić film o napisy lub narrację wizualną (ikony, symbole), wspierającą zrozumienie dla uczniów o zróżnicowanym poziomie językowym.
- Utrwalenie materiału przez wykonanie prostych choreografii do znakowania mogłoby połączyć ruch, rytm i pamięć kinestetyczną.

Ocena końcowa (0–5):

**Funded by
the European Union**

Kryterium	Ocena
Przystosowanie do uczniów niesłyszących	5/5
Klarowność i estetyka przekazu	5/5
Integracja emocji i tradycji	5/5
Potencjał dydaktyczny i artystyczny	5/5
Możliwość wykorzystania w innych szkołach	5/5

Podsumowanie:

Projekt łączy naukę języka migowego z emocjami, tradycją i sztuką. To doskonały przykład tego, jak edukacja w szkole specjalnej może być pełna kulturowej tożsamości, wspólnotowego działania i radości tworzenia. Scenariusz i film są nie tylko materiałem dydaktycznym, ale także środkiem ekspresji, który pomaga uczniom odnaleźć swój głos – w rytmie, znaku i mimice.

Rekomendacja:

Zdecydowanie warto upowszechnić ten materiał wśród nauczycieli edukacji specjalnej, animatorów kultury Głuchych oraz osób

Funded by
the European Union

pracujących nad rozwojem kompetencji językowych w społecznościach niesłyszących. To świetny przykład dobrej praktyki na styku edukacji i sztuki.

15. RECENZJA SCENARIUSZ LEKCJI I WYDARZENIE ARTYSTYCZNE W SZKOLE: „GRA MATEMATYCZNA”

Eksperci:

- **dr Wojciech Żurowicz** – nauczyciel akademicki,
- **mgr Katarzyna Podgórn** – surdopedagog, edukator języka migowego, nauczyciel niesłyszących
- **mgr Monika Kwaśnik** – logopeda, surdologopeda

Opis ogólny

Scenariusz lekcji matematyki w szkole specjalnej, oparty na multisensorycznych i wizualnych metodach pracy, stanowi wartościowe i nowoczesne podejście do nauczania dzieci niesłyszących. W centrum znajduje się manipulacyjna pomoc edukacyjna – wycięte dłonie z papieru, które uczniowie tworzą samodzielnie i wykorzystują do ilustrowania działań matematycznych. Całość została zilustrowana w formie filmu edukacyjnego, który prezentuje przebieg zajęć i ich efekt w sposób przystępny, rytmiczny i wizualnie angażujący.

Funded by
the European Union

Mocne strony scenariusza:

1. Dostosowanie do potrzeb dzieci niesłyszących:

Scenariusz uwzględnia specyfikę percepcji dzieci niesłyszących – koncentruje się na wizualności, ruchu, konkretach i działaniu. Pozwala uczniom zrozumieć działania matematyczne poprzez realne, fizyczne manipulacje palcami i dłońmi, zamiast abstrakcyjnych zapisów.

2. Zaangażowanie zmysłów i ruchu:

Uczenie się poprzez działanie, rysowanie, wycinanie i manipulowanie to klucz do sukcesu w edukacji specjalnej. Dzieci są aktywne, uczestniczą w procesie od początku do końca, a tym samym głębiej zapamiętują treści.

3. Film jako forma utrwalenia i inspiracji:

Realizacja filmowa jest estetyczna, czytelna, rytmiczna i zawiera elementy języka migowego. Może służyć zarówno jako pomoc dydaktyczna, jak i inspiracja dla nauczycieli w innych szkołach specjalnych.

Sugestie usprawnień:

- Rozbudowanie historii o prosty kontekst fabularny (np. palce jako „przyjaciele” przychodzący na spotkanie lub „znikający” z domku) może wzmocnić zaangażowanie emocjonalne i narracyjne.

**Funded by
the European Union**

- Wprowadzenie różnorodnych materiałów sensorycznych (filc, papier ścierny, bibuła) może dodatkowo stymulować zmysły dzieci.
- Możliwość pracy w parach lub małych grupach wspiera umiejętności społeczne, współpracę i komunikację niewerbalną.

Ocena końcowa (0–5):

Kryterium	Ocena
Przystosowanie do uczniów niesłyszących	5/5
Klarowność przekazu	5/5
Kreatywność i aktywizacja uczniów	5/5
Potencjał dydaktyczny	5/5
Możliwość wdrożenia w innych szkołach	5/5

Komentarze ekspertów

dr Wojciech Żurowicz:

**Funded by
the European Union**

„Z edukacyjnego punktu widzenia mamy tu do czynienia z modelowym przykładem pracy na konkretach, czyli nauczaniem przez działanie. Warto podkreślić metodyczne bogactwo tej lekcji – łączy edukację matematyczną z elementami plastyki, pracy manualnej i komunikacji alternatywnej. Film dobrze oddaje rytm lekcji i jej strukturę. Scenariusz z powodzeniem może być wykorzystany w kształceniu przyszłych pedagogów specjalnych jako przykład dobrej praktyki.”

mgr Katarzyna Podgórn:

„Świetnie, że uczniowie pracują z własnoręcznie przygotowaną pomocą – to zwiększa poczucie sprawczości. Użycie języka migowego i komunikatów wizualnych wspiera dzieci w rozumieniu zadań i poleceń. Warto byłoby rozważyć dodanie wersji filmu z tłumaczem PJM lub napisami, aby jeszcze bardziej zwiększyć jego dostępność dla społeczności głuchych.”

mgr Monika Kwaśnik – logopeda, surdologopeda:

„Z punktu widzenia terapii mowy i języka film ten stanowi doskonałą bazę do pracy nad słownictwem i strukturami językowymi. Można go wykorzystać do tworzenia opisów, zadawania pytań, nauki nazw palców, liczebników porządkowych i głównych. Scenariusz pobudza mowę wewnętrzną i rozwija umiejętność logicznego myślenia u dzieci z zaburzeniami komunikacji.”

Podsumowanie:

Projekt łączy matematyczne myślenie z ruchem, obrazem i działaniem. Film stanowi wartościową dokumentację i inspirację do pracy z dziećmi niesłyszącymi na etapie edukacji wczesnoszkolnej. Działania są zrozumiałe, logicznie uporządkowane, a cała lekcja wspiera rozwój poznawczy, społeczny i komunikacyjny uczniów.

**Funded by
the European Union**

Rekomendacja: materiał zasługuje na szerokie udostępnienie wśród nauczycieli szkół specjalnych jako inspirujący przykład praktyki edukacyjnej.

16. RECENZJA SCENARIUSZ LEKCJI I WYDARZENIE ARTYSTYCZNE W SZKOLE: „LEŚNE ZWIERZĘTA”

Eksperti:

- **dr Wojciech Żurowicz** – nauczyciel akademicki,
- **mgr Katarzyna Podgórn** – surdopedagog, edukator języka migowego, nauczyciel niesłyszących
- **mgr Monika Kwaśnik** – logopeda, surdologopeda

Ocena scenariusza dydaktycznego

Mocne strony:

1. Klarowna struktura celów ogólnych i szczegółowych:

Cele są precyzyjnie sformułowane i zgodne z potrzebami uczniów głuchych oraz dzieci w spektrum autyzmu. Połączenie środków wyrazu (obraz, ruch, miganie, dramatyzacja) tworzy spójną, multisensoryczną ścieżkę nauki.

2. Integracja edukacji przyrodniczej i językowej:

Zastosowanie znaków migowych (z książki *Świat znaków* lub strony www.posunky.sk) wprowadza element komunikacji alternatywnej, rozwijając jednocześnie słownictwo i kompetencje językowe uczniów.

**Funded by
the European Union**

3. Elementy teatru i dramy:

Dramatyzacja bajki „Mały domek...” daje uczniom możliwość ekspresji emocji, pracy grupowej i rozwoju wyobraźni, co jest niezwykle cenne w kontekście edukacji specjalnej.

4. Rozwój umiejętności społecznych i kognitywnych:

Praca z liczbami porządkowymi, sekwencjami postaci oraz interpretacją zachowań zwierząt wzmacnia rozumienie logiczne i porządkowe, co ma duże znaczenie dla dzieci głuchych.

Sugestie usprawnień:

- **Wzbogacenie pracy o sensoryczne pomoce dydaktyczne:**

Zwierzęta można przedstawić także za pomocą materiałów o różnych fakturach (np. futro, sierść, pióra). Pomaga to dzieciom w budowaniu pamięci sensorycznej i rozróżnianiu zwierząt nie tylko wizualnie.

- **Wprowadzenie nagrania JM z narracją bajki:**

Stworzenie równoległej wersji filmu z tłumaczem JM może uczynić materiał jeszcze bardziej dostępnym i zrozumiałym.

- **Zadanie „dla domu”:**

Stworzenie mini-domku z kartonów i wklejenie do niego sylwetek zwierząt jako utrwalenie bajki i postaci.

Funded by
the European Union

Ocena zrealizowanego filmu

Silne strony filmu:

- **Silny aspekt wizualny:**
Użycie wyrazistych kolorów, wyraźnych ikon zwierząt oraz gestów czyni film czytelnym i atrakcyjnym dla dzieci głuchych.
- **Rytm i powtarzalność:**
Film zawiera powtarzalne zwroty (np. „Kto mieszka w domku?”), co wspiera zapamiętywanie treści i struktur językowych.
- **Naśladowanie zwierząt przez aktorów:**
Dzięki ruchom ciała i mimice dzieci mogą łatwiej rozpoznać charakterystyczne zachowania zwierząt – to ważne dla rozwoju empatii i umiejętności poznawczych.
- **Integracja muzyki i ruchu:**
Pomimo braku dźwięku dla dzieci głuchych, rytmiczne sekwencje ruchowe i elementy pantomimy sprawiają, że film „tańczy” wizualnie, co zachwyca i angażuje.

Zastosowania edukacyjne:

- Lekcja języka migowego i przyrody jednocześnie
- Warsztaty teatralne lub arteterapeutyczne
- Przedstawienie klasowe

Funded by
the European Union

- Integracja uczniów słyszących i niesłyszących (film z miganiem jako wspólna platforma)

Ocena końcowa (0–5):

Kryterium	Ocena
Przystosowanie do uczniów głuchych	5/5
Integracja język – obraz – ruch	5/5
Estetyka i angażująca forma	4.5/5
Potencjał dydaktyczny	5/5
Możliwość adaptacji międzyszkolnej	5/5

Komentarz końcowy ekspertów:

„To świetny przykład, jak opowieść, ruch i znak mogą łączyć się w atrakcyjną i mądrą edukację przyrodniczą. Film jest doskonale przystosowany do dzieci niesłyszących i może być inspiracją dla nauczycieli w całym regionie i poza granicami Słowacji.”

Funded by
the European Union

17. RECENZJA LEKCJI: „BARWY I EMOCJE”

Ogólny opis

Jednostka dydaktyczna „**Barwy i emocje**” łączy edukację plastyczną z obszarem emocji, samoświadomości, empatii społecznej i edukacji ekologicznej. Jej celem jest wspieranie u uczniów **świadomego postrzegania kolorów w kontekście emocji**, a także otwarcie dyskusji na ważne tematy społeczne, takie jak wojna, ekologia czy relacje międzyludzkie. Lekcja jest przeznaczona dla uczniów klas 7–9 i wykorzystuje elementy nauczania projektowego oraz pracy frontalnej.

Mocne strony metodyki

1. Międzyprzedmiotowe połączenie

Połączenie plastyki z wiedzą o społeczeństwie i ekologią oferuje **kompleksowe spojrzenie na rzeczywistość** poprzez język wizualny. Uczniowie są zachęceni nie tylko do estetycznego odbioru barw, ale również do **refleksji emocjonalnej i krytycznego myślenia** na temat ich symboliki i znaczeń kulturowych.

2. Psychologiczny wymiar zajęć

Uświadomienie sobie własnych skojarzeń kolorystycznych oraz ich związku z emocjami, przeżyciami i wartościami wspiera **rozwój inteligencji emocjonalnej** i empatii. Lekcja ma potencjał terapeutyczny i sprzyja autorefleksji.

3. Wsparcie twórczej ekspresji

Funded by
the European Union

Uczniowie mogą wyrazić swoje postawy względem omawianych problemów **poprzez środki plastyczne**, bez presji jednej poprawnej formy. Kolorowe karty, zdjęcia, szpilki i portrety własne sprzyjają **osobistej interpretacji tematu** i pełnemu zaangażowaniu.

4. Przemyślana struktura lekcji

Dwudniowy układ (1. dzień – tworzenie, 2. dzień – prezentacja i wspólna refleksja) zapewnia uczniom **czas na przetworzenie treści**, podzielenie się nimi i wspólne omówienie rezultatów. To wzmacnia dialog, integrację klasy oraz rozwija umiejętności współpracy i autoprezentacji.

Rekomendacje

- **Rozszerzenie materiałów wizualnych** – warto wzbogacić prezentację o dzieła sztuki z różnych kultur i epok, aby poszerzyć kontekst.
- **Uwaga na potrzeby uczniów neuroatypowych** – uczniowie z autyzmem czy zaburzeniami emocjonalnymi mogą inaczej odbierać kolory i emocje; warto przygotować dla nich alternatywne ścieżki pracy.
- **Zapis refleksji w dzienniku** – wprowadzenie krótkiej formy notatnika (dziennika emocji) pozwoli uczniom uporządkować myśli i połączyć kolory z osobistym przeżyciem.

Ocena edukacyjna (0–5)

Funded by
the European Union

Kryterium	Ocena
Jasność i trafność tematu	5/5
Połączenie ekspresji plastycznej z emocjami	5/5
Dobór narzędzi i pomocy dydaktycznych	4.5/5
Aktywizacja uczniów i wspieranie twórczości	5/5
Możliwość adaptacji w różnych środowiskach szkolnych	4.5/5

Podsumowanie

Lekcja „**Barwy i emocje**” to znakomity przykład nowoczesnego podejścia do edukacji plastycznej, w której **estetyka łączy się z refleksją, emocjami i wartościami społecznymi**. Uczniowie mają możliwość nie tylko tworzyć, ale też **wyrażać siebie poprzez kolory** – jako język emocji, wspomnień i postaw. To model lekcji, który warto upowszechniać w edukacji współczesnej młodzieży.

18. RECENZJA LEKCJI: „ETIKETA NESŁYŚCÍCH”

(Etykieta w komunikacji z osobami niesłyszącymi)

Ogólny opis

Funded by
the European Union

Scenariusz lekcji dotyczącej etykiety w komunikacji z osobami niesłyszącymi to **znaczący wkład w edukację inkluzywną i międzykulturową**. Głównym celem zajęć jest zwiększenie świadomości uczniów na temat **różnic w komunikacji słyszących i niesłyszących**, rozwijanie postaw szacunku i empatii oraz praktyczne poznanie zasad poprawnego zachowania w kontakcie z osobami Głuchymi. Lekcja została oparta na filmie edukacyjnym oraz dyskusji.

Mocne strony lekcji

1. Edukacja przez doświadczenie

Zastosowanie **filmu edukacyjnego** jako punktu wyjścia do dyskusji pozwala uczniom zrozumieć temat w sposób przystępny, emocjonalny i angażujący. Trzy krótkie scenki: „**Pozdrowienia**”, „**Zamawianie**” oraz „**Pytanie o drogę**” ilustrują codzienne sytuacje, z którymi każdy uczeń może się utożsamić, co sprzyja lepszemu przyswojeniu treści.

2. Rozwój kompetencji społecznych

Lekcja kształtuje postawy **otwartości, tolerancji i wrażliwości**. Uczniowie uczą się, czym jest etykieta w kontekście społecznym oraz jak ważna jest **umiejętność dostosowania komunikacji do potrzeb innych osób** – szczególnie tych z barierami komunikacyjnymi.

3. Zaangażowanie uczniów

Zastosowanie pytań otwartych, aktywnej dyskusji i odwoływanie się do osobistych doświadczeń uczniów skutkuje wysokim poziomem aktywności klasy. Uczniowie **analizują błędy**, uczą się rozpoznawać niegrzeczne lub nieadekwatne zachowania i zastanawiają się nad alternatywnymi rozwiązaniami.

Funded by
the European Union

4. Równowaga między teorią a praktyką

Lekcja w sposób przemyślany przechodzi od obserwacji (film), przez analizę i refleksję, aż po podsumowanie w formie konkretnych reguł etykiety. Taki układ pozwala uczniom **nie tylko zrozumieć zasady, ale też zacząć je stosować** w codziennych sytuacjach.

Sugestie usprawnień

Rozszerzenie scenariusza o ćwiczenia praktyczne – np. odgrywanie scenek w parach lub krótkie symulacje sytuacji z życia codziennego, by utrwalić nabyte umiejętności.

Wprowadzenie kart z regułami etykiety – jako materiałów pomocniczych do dalszej nauki.

Uzupełnienie treści o symbolikę języka migowego – np. jak wygląda gest „dzień dobry” lub „dziękuję”, by lepiej zrozumieć różnice kulturowe.

Ocena dydaktyczna (0–5)

Kryterium

Ocena

Zgodność z celami edukacji włączającej

5/5

Aktywne zaangażowanie uczniów

5/5

Funded by
the European Union

Kryterium

Ocena

Jasność przekazu i przystępność

5/5

Potencjał do integracji z innymi przedmiotami

4.5/5

Możliwość adaptacji do różnych grup wiekowych

5/5

Podsumowanie

Lekcja „**Etiketa niesłyszących**” to świetny przykład **nowoczesnego podejścia do edukacji obywatelskiej i społecznej**, opartego na szacunku i empatii. Poprzez połączenie obserwacji, dyskusji i refleksji uczniowie nie tylko dowiadują się, jak komunikować się z osobami niesłyszącymi, ale przede wszystkim uczą się **jak być uważnym, otwartym i wspierającym członkiem społeczeństwa**

19. RECENZJA LEKCJI I FILMU: „JOGA DLA UCZNIÓW NIESŁYSZĄCYCH”

Ogólny opis projektu

Lekcja poświęcona praktyce jogi, zrealizowana w szkole specjalnej dla uczniów niesłyszących, to wyjątkowe połączenie edukacji zdrowotnej, emocjonalnej i fizycznej. Film dokumentujący przebieg zajęć ukazuje, jak joga – jako starożytna praktyka harmonizująca ciało i umysł – może być skutecznie dostosowana do potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami komunikacyjnymi. Projekt oparty jest na integracji trzech kluczowych elementów: **asan (pozycji ciała), pranajamy (ćwiczeń oddechowych)** oraz **medytacji**.

Funded by
the European Union

Mocne strony scenariusza i filmu

1. Dostosowanie metody do potrzeb uczniów niesłyszących

Zajęcia zostały przygotowane z pełnym uwzględnieniem specyfiki grupy – instrukcje były przekazywane **za pomocą języka migowego, gestów, mimiki oraz modelowania ruchu**, co umożliwiło uczniom pełne zrozumienie treści bez potrzeby używania dźwięków.

2. Rozwój wielowymiarowy

Joga wspiera uczniów zarówno **fizycznie – poprzez rozciąganie i równowagę**, jak i **psychicznie – dzięki ćwiczeniom oddechowym i medytacyjnym**, co zostało świetnie uchwycone w materiale filmowym. Uczniowie wykazują zaangażowanie, skupienie i radość z aktywności.

3. Edukacja emocjonalna i samoregulacja

Praktyka uważności w formie prostych medytacji oraz koncentracji na oddechu pozwala dzieciom **lepiej zarządzać emocjami, stresem i napięciem**. To niezwykle cenna umiejętność dla uczniów z trudnościami w komunikacji i przetwarzaniu bodźców.

4. Estetyka i rytm filmu

Film został zrealizowany w sposób ciepły i naturalny – pokazuje **prawdziwe momenty ciszy, skupienia i wzajemnego szacunku** między nauczycielem a uczniami. Tempo narracji jest dostosowane do atmosfery zajęć, co wzmacnia przekaz o terapeutycznym charakterze jogi.

Funded by
the European Union

Sugestie do rozwoju

- **Wprowadzenie kart obrazkowych** przedstawiających asany z nazwami w PJM/SJM mogłoby jeszcze lepiej wspierać uczniów w samodzielnej praktyce.
- **Rozszerzenie zajęć o elementy relaksacji z dźwiękiem wibracyjnym** (np. misy tybetańskie) – odczuwanym przez drgania, nie przez słuch.
- **Stworzenie cyklicznego programu** zajęć z jogi jako elementu profilaktyki zdrowia psychicznego i fizycznego w szkole specjalnej.

Ocena edukacyjna (w skali 0–5)

Kryterium	Ocena
Dostosowanie do uczniów niesłyszących	5/5
Integracja ruchu, oddechu i emocji	5/5
Estetyka i klarowność realizacji filmowej	4.5/5
Potencjał terapeutyczny i relaksacyjny	5/5

Funded by
the European Union

Kryterium

Ocena

Możliwość kontynuacji i rozwinięcia

5/5

Podsumowanie

Lekcja i film „Joga dla uczniów niesłyszących” to niezwykle wartościowa inicjatywa, która pokazuje, że joga może być **w pełni dostępna i skuteczna również dla osób z ograniczeniami słuchu**. Projekt nie tylko rozwija sprawność fizyczną, ale również **wzmacnia uważność, równowagę wewnętrzną i kompetencje emocjonalne**. Działanie to zasługuje na upowszechnienie jako model edukacji całościowej, wspierającej dobrostan uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

20. RECENZJA LEKCJI I FILMU: „MARKETING I REKLAMA – JAK FIRMY DOCIERAJĄ DO KLIENTÓW”

Ogólny opis

Scenariusz lekcji oraz towarzyszący jej film edukacyjny dotyczący marketingu i reklamy to **przystępne wprowadzenie uczniów w świat współczesnych strategii komunikacyjnych firm**. Celem zajęć było pokazanie, jaką rolę odgrywa reklama w naszym codziennym życiu oraz jak funkcjonuje jako narzędzie wpływu i informacji. Uczniowie nie tylko poznali definicje i funkcje marketingu, ale również – dzięki pracy projektowej – sami mogli wejść w rolę twórców reklamy.

Mocne strony lekcji i filmu

Funded by
the European Union

1. Współczesny i praktyczny temat

Lekcja dotyczy realiów, z którymi uczniowie stykają się każdego dnia – od reklam w mediach społecznościowych po spoty na YouTube. To sprawia, że temat jest **bliski, angażujący i łatwo przyswajalny**.

2. Dynamiczna struktura zajęć

Zajęcia zostały podzielone na kilka etapów: **wprowadzenie, obejrzenie filmu, rozmowę, analizę i zadanie twórcze**. Taka konstrukcja sprzyja aktywizacji uczniów oraz utrwaleniu wiedzy przez doświadczenie.

3. Film jako narzędzie refleksji

W filmie zastosowano realistyczną sytuację: przerwanie filmu reklamą. Ten prosty zabieg okazał się **skutecznym punktem wyjścia do dyskusji** o wpływie reklam na codzienne wybory i emocje.

4. Kreatywne zadanie na zakończenie

Zadanie polegające na stworzeniu własnego plakatu reklamowego pozwoliło uczniom nie tylko **wyrazić siebie**, ale też **zrozumieć mechanizmy perswazji**, estetyki i komunikacji wizualnej. Dla uczniów z trudnościami w komunikacji słownej była to również forma ekspresji niewerbalnej.

Rekomendacje

Funded by
the European Union

- **Warto wzbogacić lekcję o analizę reklam „dobrych i złych”** – przykłady etycznych i kontrowersyjnych kampanii mogą zachęcić do głębszej refleksji.
- **Dodanie elementów języka wizualnego (np. kolory, typografia, symbole)** może pomóc uczniom lepiej projektować własne plakaty.
- **Włączenie reklamy społecznej jako tematu uzupełniającego** pozwoliłoby rozwinąć kompetencje obywatelskie.

Ocena edukacyjna (0–5)

Kryterium	Ocena
Aktualność i atrakcyjność tematu	5/5
Zróżnicowanie metod dydaktycznych	5/5
Integracja treści z rzeczywistością uczniów	5/5
Potencjał do rozwijania kreatywności i refleksji	4.5/5
Możliwość zastosowania w różnych grupach wiekowych	5/5

Podsumowanie

Funded by
the European Union

Lekcja „**Marketing i reklama**” to świetny przykład nowoczesnej edukacji obywatelskiej i medialnej, **przystosowanej do realiów współczesnego świata**. Film oraz praktyczne zadania pobudziły uczniów do myślenia o tym, **jak działa reklama i jak sami mogą kształtować przekaz**. Szczególnie ważne jest to w edukacji uczniów niesłyszących lub słabosłyszących, dla których obraz i komunikacja wizualna są kluczowe w odbiorze informacji.

21. RECENZJA LEKCJI I FILMU: „PRZESĄDY” / „PAST NA PŘEDSUDKY”

Opis ogólny

Scenariusz lekcji poświęcony zagadnieniu **przesądów i uprzedzeń** to doskonale przygotowana propozycja edukacyjna, która w sposób świadomy i zaangażowany podejmuje **aktualną tematykę społeczną**. Film wykonany w języku migowym przez uczniów niesłyszących ze szkoły w Valašském Meziříčí nie tylko ilustruje efekty pracy edukacyjnej, ale stanowi również **autentyczny głos młodzieży z doświadczeniem życia z przesądami**.

Mocne strony projektu

1. Zaangażowanie i autentyczność

Funded by
the European Union

Fakt, że film został **stworzony przez samych uczniów niesłyszących i w języku migowym**, znacząco wzmacnia jego przekaz. Uczniowie nie tylko przedstawili stereotypy, ale też **pokazali, jak można im się przeciwstawiać**, czyniąc z filmu narzędzie zarówno edukacyjne, jak i emancypacyjne.

2. Nowoczesna metodyka pracy

Dwugodzinny projekt opiera się na sprawdzonych metodach edukacyjnych: **motywacji, analizie obrazów, refleksji osobistej oraz dyskusji grupowej**. Dzięki wizualnym bodźcom (zdjęcia, obrazy, prezentacje), uczniowie łatwiej wchodzą w temat i **potrafią nazwać uprzedzenia**, z którymi mają do czynienia na co dzień.

3. Silna komponenta wychowawcza

Lekcja nie tylko przekazuje wiedzę, ale również **kształtuje postawy otwartości, empatii i krytycznego myślenia**. Zajęcia prowadzą do refleksji nad tym, jak łatwo oceniamy innych i jak bardzo krzywdzące mogą być pozory.

4. Wielowymiarowe ujęcie przesądów

Przykłady analizowane podczas zajęć (np. stereotypy dotyczące płci, wieku, wyglądu, pochodzenia czy stylu życia) są **bliskie rzeczywistości uczniów**. Co więcej, projekt odważnie porusza również **temat przesądów wobec osób niesłyszących**, co nadaje lekcji głęboki wymiar osobisty.

Film – edukacyjny i inkluzywny

Funded by
the European Union

Zrealizowany film ukazuje, jak **język migowy może być pełnoprawnym nośnikiem narracji społecznej**. Poprzez krótkie scenki, mimikę i rytmiczną pracę kamery, film **pokazuje codzienne sytuacje, w których stereotypy ograniczają ludzi** – a następnie podsuwa alternatywne rozwiązania. Uczniowie wcielają się w role z dużym wyczuciem, prezentując zarówno trudności, jak i możliwości zmiany.

Rekomendacje

- **Warto włączyć film do ogólnoszkolnych debat lub lekcji wychowawczych** – nie tylko w szkołach specjalnych.
- **Stworzenie kart pracy lub słownika najczęstszych przesądów** może pomóc w utrwaleniu tematu.
- Możliwość **rozszerzenia projektu o elementy plastyczne lub teatralne**, np. plakaty, komiksy lub etiudy, które uczniowie tworzą po obejrzeniu filmu.

Ocena edukacyjna (0–5)

Kryterium

Ocena

Dostosowanie do poziomu i potrzeb uczniów 5/5

Funded by
the European Union

Kryterium

Ocena

Praca z emocjami i doświadczeniem

5/5

Innowacyjność w podejściu do tematu

5/5

Estetyka i czytelność filmu

4.5/5

Potencjał do wykorzystania w różnych kontekstach

5/5

Podsumowanie

Projekt „Przesady” w wykonaniu uczniów niesłyszących z Valašské Meziříčí to **doskonały przykład edukacji społecznej, która opiera się na realnym doświadczeniu i aktywnym uczestnictwie**. Uczniowie nie tylko dowiadują się, czym są uprzedzenia, ale uczą się je rozpoznawać i im przeciwdziałać – **z perspektywy osoby, która sama może być ich ofiarą**. Film i lekcja zasługują na szerokie rozpowszechnienie jako **narzędzia edukacyjne wspierające tolerancję, empatię i inkluzję społeczną**.

REKOMENDACJE DLA SZKÓŁ

REKOMENDACJE DLA SZKÓŁ SPECJALNYCH I INTEGRACYJNYCH

1. Wdrażanie metod artystycznych jako codziennego narzędzia edukacyjnego

**Funded by
the European Union**

- Regularnie wykorzystywać działania artystyczne (pantomima, kolaż, taniec, teatr wizualny) nie tylko na zajęciach plastyki, ale także w nauczaniu przedmiotów ogólnych (historia, biologia, język polski, matematyka).
- Wprowadzić cykliczne projekty interdyscyplinarne łączące sztukę z tematami społecznymi i tożsamościowymi (np. „Moja Mała Ojczyzna”, „Barwy i emocje”, „Z teatrem przez epoki”).

2. Zapewnienie dostępu do materiałów dydaktycznych w PJM/SJM

- Tworzyć i udostępniać filmy instruktażowe, słowniki tematyczne i animacje z tłumaczeniem na PJM/SJM.
- Zatrudniać lub szkolić nauczycieli i tłumaczy w zakresie języka migowego oraz tworzenia materiałów wizualnych wspierających zrozumienie treści.

3. Szkolenia dla nauczycieli w zakresie arteterapii i edukacji wizualnej

- Wdrożyć programy doskonalące w obszarze komunikacji niewerbalnej, arteterapii, edukacji teatralnej i metod projektowych.
- Zapewnić dostęp do scenariuszy, przykładów prac i wzorcowych nagrań lekcji jako pomocy metodycznych.

4. Rozwijanie kompetencji emocjonalnych i społecznych uczniów

- Wprowadzać zajęcia rozwijające empatię, samoświadomość i umiejętność wyrażania emocji poprzez sztukę (np. lekcje pantomimy, jogi, warsztaty ekspresji emocji).

**Funded by
the European Union**

- Zachęcać do pracy w grupie, z jasno określonymi rolami – lidera, twórcy, prezentera – co wzmacnia pewność siebie i odpowiedzialność.

5. Dostosowanie środowiska i narzędzi do stylów percepcyjnych uczniów głuchych

- Stawiać na wizualność: pracę z obrazem, ruchem, kolorem, przestrzenią.
- Unikać jednostronnych form wykładowych – preferować aktywności manualne, ruchowe, inscenizacyjne.

6. Tworzenie przestrzeni do twórczej ekspresji i współdziałania

- Wspierać uczniów w samodzielnym tworzeniu materiałów (plakatów, modeli, planszówek), co zwiększa ich motywację i poczucie sprawczości.
- Organizować pokazy, wystawy, wspólne projekty międzyklasowe i międzyszkolne jako formę prezentacji prac uczniów.

7. Budowanie tożsamości kulturowej i społecznej uczniów Głuchych

- Wprowadzać tematy związane z kulturą Głuchych, językiem migowym, tożsamością i historią osób niesłyszących.
- Wykorzystywać działania artystyczne jako narzędzie do wzmacniania przynależności i dumy z własnej tożsamości.

8. Wspieranie relacji rówieśniczych i inkluzji społecznej

- Uczyć poprzez współpracę – kalambury, teatr, taniec, planszówki – które wzmacniają integrację i naturalne tworzenie zespołów mieszanych (niesłyszący – słyszący).

**Funded by
the European Union**

- Umożliwiać uczniom udział w projektach, gdzie mogą pokazać swoje mocne strony (np. graficzne, ruchowe, emocjonalne).

9. Rozbudowanie oferty lekcji alternatywnych i zajęć projektowych

- W planie zajęć uwzględniać bloki tematyczne (np. „Sztuka i emocje”, „Tydzień kreatywności”, „Sztuka i nauka”), które wykorzystują metody projektowe i integrujące.
- Organizować wydarzenia tematyczne: „Dzień pantomimy”, „Teatr cieni”, „Taniec światów” – z udziałem lokalnej społeczności.

10. Stała ewaluacja i rozwój metod dydaktycznych

- Zachęcać nauczycieli do dokumentowania działań i wymiany doświadczeń w sieci szkół.
- Organizować seminaria, platformy wymiany scenariuszy i webinarów, np. w ramach współpracy PZG, szkół integracyjnych i specjalnych.

REKOMENDACJE ORGANIZACYJNE I TECHNICZNE

Funded by
the European Union

- Stworzenie **otwartej platformy z zasobami PJM/SJM** do wykorzystania w nauczaniu artystycznym.
- Wprowadzenie **narzędzi do oceny postępów artystycznych** u uczniów z uwzględnieniem ich komunikacji wizualnej, emocji i współpracy.
- Współpraca z lokalnymi instytucjami kultury i organizacjami Głuchych (warsztaty, wystawy, pokazy filmowe, wspólne projekty).

PODSUMOWANIE

Edukacja artystyczna może być **językiem zrozumiałym dla każdego ucznia niesłyszącego** – językiem emocji, obrazu i ruchu. Wprowadzenie jej na szeroką skalę w szkołach specjalnych i integracyjnych sprzyja nie tylko **rozwojowi osobistemu**, ale także **społecznej integracji, tożsamości kulturowej i radości uczenia się**. Projekt „Edukacja artystyczna Głuchych” dostarcza gotowych rozwiązań i modelowych inspiracji, które warto wdrażać systemowo.

**Funded by
the European Union**

ABSTRACT (Results-Oriented)

The “Artistic Inspirations in Deaf Education” project explored innovative strategies to integrate artistic expression into the educational experience of Deaf students across Poland, the Czech Republic, and Slovakia. Through the testing of 20 interdisciplinary lesson scenarios, educators combined visual and performing arts (e.g., mime, visual theatre, SignWriting, movement, collage, and game-based learning) with core curriculum subjects such as history, biology, math, physical education, and sign language.

Evaluation using both qualitative and quantitative methods—including surveys, focus groups, and observational tools—demonstrated a strong positive impact on students' engagement, creativity, and development of social and communication skills. Lessons conducted in Polish Sign Language (PJM) significantly enhanced students' confidence, peer interaction, and expressive capacities. Teachers reported observable growth in learners' emotional openness and cooperation.

The project confirmed that embedding the arts in Deaf education is not only feasible but pedagogically effective. Experts praised the educational and therapeutic value of the materials and recommended their dissemination across special schools. Key outcomes suggest that art-based methods enrich learning, foster inclusivity, and empower Deaf youth as active and expressive participants in the educational process.

Funded by
the European Union

ZAŁĄCZNIKI

1. Wzór ankiety dla ucznia
2. Wzór ankiety dla nauczyciela
3. Wzór arkusza obserwacji ucznia
4. Lista przykładowych pytań na FGO
5. Plik pdf z grafikami

Dofinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. Unia Europejska ani Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji nie ponoszą za nie odpowiedzialności

BY

NC